

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

**Programy zacházení s odsouzenými v rámci českého
vězeňství**

Karolína Brožová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Karolína Brožová**
Osobní číslo: **E15835**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Programy zacházení s odsouzenými v rámci českého vězeňství**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl přiblížit programy zacházení s odsouzenými v rámci vězeňského systému v ČR. Důraz je kladen především na zhodnocení účinnosti programů zacházení s odsouzenými s ohledem na průběh resocializace a snížení rizika recidivy.

Osnova:

- Vymezení základních pojmů z oblasti vězeňství.
- Analýza programů s odsouzenými v rámci vězeňského systému v ČR.
- Formulace závěrů a návrh doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8.

COYE, A. Řízení věznic v čase změn. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2004. ISBN 80-239-3142-3.

MATOULEK, J. a H. SEJKOROVÁ. Právní rádce odsouzeného: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9.

MOTEJL, O. Vězeňství. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. ISBN 978-80-7357-606-6.

SCHELLE, K. a M. PETRAS. Vývoj trestního řízení. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-139-9.

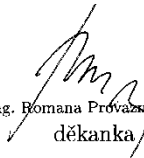
Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Ondřej Svoboda, Ph.D.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

doc. Ing. Romana Průvančíková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Karolína Brožová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Ondřeji Svobodovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Vazební věznice Praha Pankrác, kteří se mnou spolupracovali a odpovídali na mé dotazy.

ANOTACE

Tato práce slouží k přiblížení a pochopení programů zacházení s odsouzenými v rámci českého vězeňství. Na úvod seznamuje čtenáře s obecnými informacemi o Vězeňské službě České republiky. Následuje seznámení s programy zacházení včetně vysvětlení jednotlivých aktivit, které jsou těchto programů součástí. Nejdůležitější část se zabývá programy zacházení v konkrétní věznici. Tato část obsahuje analýzu, která se snaží najít odpověď na hlavní otázku práce, zda jsou programy zacházení s odsouzenými účinné s ohledem na průběh resocializace a zda vedou ke snížení možné recidivy rizika.

KLÍČOVÁ SLOVA

programy zacházení, resocializace, výkon trestu odnětí svobody, vězeňství

TITLE

Treatment programs for convicts within the Czech prison system

ANNOTATION

This thesis serves to understand the treatment programs for convicts within the Czech prison system. Initially, it introduces the readers with general information about Prison Service of the Czech Republic. This chapter is followed by acquainting with treatment programs including an explanation of individual activities, which are part of these programs. The most important part deals with treatment programs in specific prison. This part contains an analysis that tries to find an answer to the main question of the thesis whether the treatment programs for convicts are effective in terms of resocialization and whether they reduce the risk of recurrence.

KEYWORDS

treatment programs, resocialization, execution of imprisonment, penitentiary

OBSAH

ÚVOD	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI VĚZEŇSTVÍ.....	11
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	14
2.1 ÚKOLY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	14
2.2 ORGANIZAČNÍ JEDNOTKY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	16
2.3 ZAMĚSTNANCI A ETICKÉ ZÁSADY PRACOVNÍKA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY	18
2.4 VNĚJŠÍ DIFERENCIACE VĚZNIC A JEJICH CHARAKTERISTIKA	19
3 PROGRAMY ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI.....	21
3.1 PROSTUPNÉ SKUPINY VNITŘNÍ DIFERENCIACE	26
3.2 STANDARDIZOVANÉ PROGRAMY ZACHÁZENÍ	27
3.3 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH.....	28
3.4 KONCEPCE VĚZEŇSTVÍ DO ROKU 2025 – PROGRAMY ZACHÁZENÍ	29
4 ANALÝZA PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ VE VAZEBNÍ VĚZNICI PRAHA PANKRÁC	32
4.1 VAZEBNÍ VĚZNICE PRAHA PANKRÁC	32
4.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ VE VAZEBNÍ VĚZNICI PRAHA PANKRÁC	34
4.3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	38
4.4 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ	46
ZÁVĚR	49
POUŽITÁ LITERATURA.....	51
SEZNAM PŘÍLOH	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Donucovací prostředky	18
Tabulka 2: Přehled aktivit programu zacházení	35
Tabulka 3: Příklady možných cílů programu zacházení	41
Tabulka 4: Procento odsouzených, kteří se aktivně podílí na plnění programu zacházení.....	45

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Organizační jednotky Vězeňské služby ČR	17
Obrázek 2: Nejúčinnější aktivity v rámci programu zacházení.....	46

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
PSVD	Prostupná skupina vnútrní diferenciácie
Sb.	Sbírka zákonů
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

ÚVOD

Programy zacházení s odsouzenými jsou nedílnou součástí života odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení jsou po dobu svého pobytu ve věznicích mimo společnost, proto je jim třeba věnovat zvýšenou pozornost, aby jejich resocializace do společnosti po propuštění byla úspěšná. Ve vězení jsou odsouzení povinni dodržovat zvláštní předpisy, či nejrůznější pravidla a jsou nuceni podřídit se autoritě zaměstnanců, což vede k tomu, že není v jejich zájmu si dělat zbytečné problémy vyplývající z nedodržování předpisů a pravidel. Nedodržování předpisů a pravidel může v některých případech vést k zamítnutí žádosti o podmíněčné propuštění apod. Soužití mezi odsouzenými může být zejména pro prvopachatele obtížné, neboť se ocitají ve společnosti, kterou si sami nevybrali. Pro recidivisty to je ve velké většině naopak, život mezi ostatními odsouzenými jim přijde běžný a jejich problémy se vyskytují spíše na svobodě, protože na svobodě jim chybí autorita. Obecně cílem programů zacházení je změna postojů a zvyklostí odsouzených. Je třeba vést odsouzené k jinému životu, než který žili doposud, aby po propuštění z výkonu trestu u nich nedocházelo k opakované trestné činnosti. Součástí programů zacházení je pět různých oblastí aktivit, které napomáhají odsouzeným k získání nových znalostí a zkušeností, které budou moci využít po propuštění z výkonu trestu. Mezi tyto aktivity patří pracovní, vzdělávací, zájmové a speciálně výchovné aktivity a oblast utváření vnějších vztahů.

Úvod práce seznamuje čtenáře se základními pojmy, které byly vybrány v souvislosti s programy zacházení. Dále jej seznamuje s Vězeňskou službou České republiky. V této kapitole jsou zmíněny úkoly Vězeňské služby České republiky a současně kdo tyto úkoly zajišťuje. Součástí této kapitoly jsou i organizační jednotky a vnější diferenciací věznic, která je stručně popsána. Hlavní část práce se zabývá programy zacházení s odsouzenými. V této části jsou tyto programy obecně popsány. Součástí jsou i jednotlivé aktivity, které jsou též podrobně popsány a vysvětleny. Na tuto část navazují programy zacházení v konkrétní věznici, kterou je Vazební věznice Praha Pankrác. Jsou zmíněny a popsány jednotlivé aktivity, které jsou ve vazební věznici uskutečňovány.

Cílem práce je přiblížit programy zacházení v rámci vězeňského systému České republiky. Důraz je kladen především na zhodnocení účinnosti programů zacházení s ohledem na průběh resocializace a snížení rizika recidivy. V závěru práce je provedeno dotazníkové šetření, které napomáhá k nalezení odpovědi na hlavní otázku, tedy na zhodnocení účinnosti programů zacházení.

1 ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI VĚZEŇSTVÍ

Následující text obsahuje základní pojmy, které napomáhají k pochopení dané problematiky. Tyto základní pojmy byly zvoleny v závislosti na téma týkající se programů zacházení s odsouzenými.

Agogika neboli agogé je pojem používaný jako ekvivalent pro široký pojem výchova. Agogické činnosti zahrnují činnosti jako jsou sociální péče, výchova dospělých, organizace a rozvoj společnosti, nácvik, kázeň, duchovenská činnost, vedení, a dokonce i politika. V politickém pojetí je agogickou činností nápravně výchovná činnost, reedukace i resocializace. Člověk, který je nejen učitelem, ale i lektorem, instruktorem, sociálním pracovníkem a vězeňským vychovatelem je označován za agoga. Agogika tedy představuje obecnou teorii výchovy zahrnující pedagogiku, andragogiku (výchova dospělých) a gerontagogiku (výchova starších jedinců) (Mařádek, 2000).

Nauka o trestání, druzích trestu a jejich účinnosti je označována za **penologii**. Slovo penologie pochází z latinského slova poena, které označuje trest a řeckého slova logos, které znamená slovo, nauka. Penologie není jednotná. Jedna skupina autorů tvrdí, že je penologie součástí kriminologie a druzí chápou penologii jako samostatný vědní obor. Rovněž je penologie chápána jako součást speciálních pedagogik a poslední skupina autorů označuje penologii jako součást tzv. zacházení s vězni. V dnešní době se penologie jeví jako samostatný vědní obor, který se opírá o kriminologii a vědu o trestním právu a o tzv. penitenciární disciplíny. Penitenciárními disciplínami jsou především psychologie, právo, sociologie, pedagogika a psychiatrie (Mařádek, 2000).

Postpenitenciární péči se rozumí péče o propuštěné vězně. Penitenciární znamená týkající se vězeňství či týkající se zacházení s vězni. Pojem penitenciární se používá především v souvislosti s nápravou, převýchovou a resocializací. S tímto pojmem je také spojený pojem penitenciarista, tj. pracovník ve vězeňství. Postpenitenciární péče je namáhavá a složitá práce, která v dnešní době zůstává v rukou sociálních kurátorů a sociálních pracovníků obecních, městských či okresních úřadů. Mezi aktivity postpenitenciární péče lze zařadit například rozvoj azylových domů, církví, Armády spásy a podobných společností a organizací (Mařádek, 2000).

Program zacházení s odsouzenými je definován zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Program zacházení je stanoven pro každého odsouzeného na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na

délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti, který má trest delší než 3 měsíce. V programu je přesně formulovaný cíl, způsob a četnost hodnocení. V případě, že u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, je mu umožněn výběr (Mařádek, 2000).

Prostupná skupina vnitřní diferenciace je „skupina“, do které je odsouzený zařazen v souvislosti s tím, jak plní program zacházení, zda je kázeňsky trestán či naopak odměňován (Motejl, 2010).

Recidiva je označována jako tendence k nežádoucímu návratu do nežádoucích návyků, vad, chyb či poruch. Recidiva je součástí penologie, jde o návrat odsouzeného po výkonu trestu zpět do věznice z důvodu spáchání dalšího trestného činu. Recidiva tak signalizuje, že resocializační úsilí neproběhlo optimálně, protože se nepodařilo ovlivnit budoucí chování odsouzeného po jeho propuštění (Mařádek, 2000).

Resocializace je složitým procesem nápravy, převýchovy i změny vadné socializace. Jedná se o nápravu výchovných cílů. Základním resocializačním postupem je ve vězeňství tvorba a naplňování programů každého odsouzeného. Hlavním cílem resocializace je změnit osobnost vězně, která by dosahovala takové kvality, aby nedocházelo k páčání opakované trestné činnosti. Skromnějšími cíli jsou pak změna postojů, motivů a reakcí. Jednoduše řečeno, resocializace znamená připravenost vězně k plnění běžných sociálních rolí po jeho propuštění. Resocializace se dosahuje především zacházením s vězni, nápravně výchovnou činností, reedukací a penitenciární výchovou. Ověřením, zda byla resocializace účinná je počet recidivistů. Nejdůležitější zásadou vězeňství je: když nemůžeme pomoci, alespoň nesmíme ublížit (Mařádek, 2000).

Pracovníci **probační a mediační služby** plní řadu úkolů, které souvisí především s podmíněným propuštěním odsouzeného z výkonu trestu a při kontrole jeho omezení a plnění stanovených povinností. Tato organizace byla zřízena v roce 2000 zvláštním zákonem pro plnění úkolů probace a mediace v trestním řízení. V čele organizace stojí ředitel, kterého jmenuje ministr spravedlnosti.

Pojem probace v sobě zahrnuje organizování a vykonávání dohledu nad podmíněčně propuštěným odsouzeným, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody včetně uložených povinností a omezení a sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Dále pak poskytuje individuální pomoc odsouzenému, aby vedl řádný život, vyhověl soudem uloženým podmínkám a tím došlo

k obnově narušených právních a společenských vztahů. Pojem probace je ve skutečnosti mnohem širší. V tomto případě se jedná o působení této služby ve vztahu k odsouzeným.

Mediace v sobě skrývá mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným. Cílem je urovnání konfliktního stavu a probíhá v souvislosti s trestním řízením. Mediace je možno provádět pouze s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného a vůči odsouzeným se již neprovádí (Matoulek, 2011).

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Vězeňská služba České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem. Zajišťovat výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a bezpečnost a pořádek v soudních budovách je posláním Vězeňské služby České republiky. Vězeňská služba rovněž spravuje a střeží věznice a detenční ústavy, dále také střeží, převádí a eskortuje vězněné osoby. Ministerstvo spravedlnosti jmenuje i odvolává generálního ředitele, který řídí Vězeňskou službu (Raszková, 2013), (Vězeňská služba České republiky, 2018).

2.1 Úkoly Vězeňské služby

Úkoly Vězeňské služby jsou uvedeny v zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, v platném znění. Vězeňská služba České republiky má následující úkoly (Zákon o Vězeňské službě a justiční strážci, 1992):

- a) spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- b) spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- c) střeží, převádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody,
- d) prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- e) provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- f) zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- g) vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- h) provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,

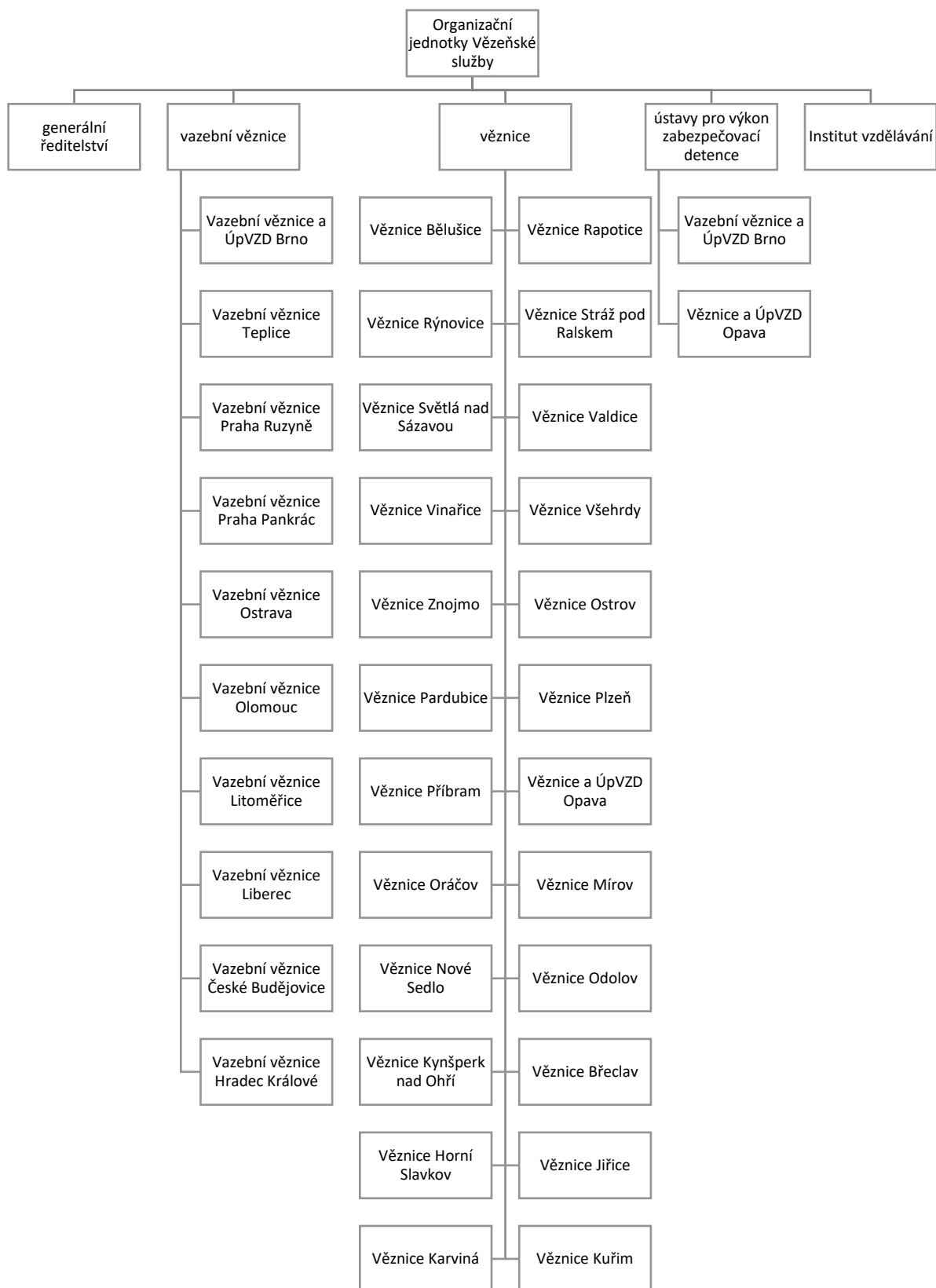
- i) vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- j) plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,
- k) zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby (dále jen "příslušníci") a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Akademie Vězeňské služby, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště,
- l) poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb,
- m) poskytuje nebo zajišťuje odbornou péči osobám s adiktologickou poruchou, které jsou ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
- n) v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů.

Úkoly Vězeňské služby jsou zajišťovány vězeňskou stráží, justiční stráží, správní službou, Institutem vzdělávání a pověřenými orgány Vězeňské služby. Vězeňská a justiční stráž mají charakter ozbrojeného bezpečnostního sboru. Ozbrojené bezpečnostní sbory plní úkoly, které vyplývají z bezpečnostní politiky státu. Jedná se o ochranu celospolečenských zájmů a hodnot. **Vězeňská stráž** střeží, převádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Tyto osoby eskortuje do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Vězeňská stráž dále střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence. Pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činností zajišťuje **justiční stráž**. **Správní služba** rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. Postavení policejního orgánu v řízení

o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence mají **pověřené orgány Vězeňské služby** (Raszková, 2013).

2.2 Organizační jednotky Vězeňské služby

V čele generálního ředitelství Vězeňské služby stojí generální ředitel. **Generální ředitelství** zajišťuje plnění společných úkolů, řídí, organizuje a kontroluje činnost ostatních článků Vězeňské služby České republiky. Pod generální ředitelství spadají odbory, které řídí a kontrolují činnost odborných úseků organizačních článků Vězeňské služby České republiky. Ministr spravedlnosti zřizuje a ruší vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence. V těchto uvedených zařízeních stojí v čele ředitelé, kteří jsou jmenováni a odvoláváni generálním ředitelem. V České republice se nachází 36 věznic, z čehož je 10 věznic vazebních a 2 detenční ústavy. **Vazební věznice** slouží pro výkon vazby a zajišťují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel. Vazba je vykonávána v celovém režimu nebo v režimu, ve kterém se mohou obvinění volně pohybovat v určitém čase. Ve **věznicích** se realizuje výkon trestu odnětí svobody. V **ústavech pro výkon zabezpečovací detence** neboli v detenčních ústavech jsou osoby ve výkonu zabezpečovací detence nazýváni jako chovanci. V těchto ústavech jsou ženy oddělovány od mužů, dospělí od mladších 19 let a oddělení jsou i chovanci s duševní poruchou. Hlavním cílem těchto ústavů je ochrana společnosti, proto jsou chovanci umístováni po jednom či maximálně po dvou na pokoji. Vzdělávacím zařízením s celorepublikovou působností je **Institut vzdělávání**. Mezi hlavní cíle institutu patří vytvoření systematické, vnitřně diferencované, všestranné a permanentní profesní přípravy všech zaměstnanců Vězeňské služby České republiky (Raszková, 2013), (Zákon o Vězeňské službě a justiční strážci, 1992).

Obrázek 1: Organizační jednotky Vězeňské služby ČR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě (Vězeňská služba České republiky, 2018)

2.3 Zaměstnanci a etické zásady pracovníka Vězeňské služby

Zaměstnanci jsou povinni zachovat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozví při výkonu svého zaměstnání. Úkoly, které jsou dány zákonem či příkazem nadřízeného je příslušník povinen plnit. Zaměstnanec se musí k obviněným a odsouzeným chovat vážně a rozhodně, musí respektovat jejich práva a nesmí dopustit kruté či ponižující zacházení s těmito osobami. Příslušníci jsou oprávněni požadovat vysvětlení potřebná k objasnění kázeňských přestupků a trestných činů od obviněných či odsouzených. Mezi další oprávnění příslušníků Vězeňské služby patří provést osobní prohlídku, prohlídku věcí obviněných či odsouzených, prohlídku těla nebo snímání daktyloskopických otisků. Zaměstnanec je dále oprávněn odejmout obviněnému či odsouzenému věc, kterou má neoprávněně u sebe. Použit donucovací prostředky je oprávněn v případě, že je to nezbytně nutné k zajištění pořádku a bezpečnosti. Ve vztahu k ženám, těhotným ženám, trvale pracovně nezařaditelným a mladistvým je použití donucovacích prostředků omezeno. Donucovací prostředky jsou uvedeny v následující tabulce (Raszková, 2013).

Tabulka 1: Donucovací prostředky

Hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobraný,
předváděcí řetízky,
pouta,
poutací popruhy,
pouta s poutacím opaskem,
slzotvorné prostředky,
obušek,
služební pes,
vodní stříkač,
zásahová výbuška,
expanzní zbraň,
úder střelnou zbraní,
hrozba střelnou zbraní,
varovný výstřel.

Zdroj: Zpracováno dle (Zákon o Vězeňské službě a justiční stráž, 1992)

Kodex profesní etiky zaměstnance Vězeňské služby České republiky vešel v platnost 1. ledna 2004 nařízením generálního ředitele. Jedná se o soubor závazných norem jednání

občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby. Zaměstnanci Vězeňské služby jsou povinni řídit se základními zásadami chování a jednání, jež jsou obsaženy v Kodexu profesní etiky. Mezi zásady shrnuté v Kodexu profesní etiky patří (Raszková, 2013):

- jednat profesionálně, svědomitě a nestranně,
- respektovat a chránit lidská práva,
- zachovávat důstojnost,
- být tolerantní a zdvořilý,
- jednat bez jakékoliv diskriminace a
- zachovávat prestiž Vězeňské služby i mimo pracovní dobu.

2.4 Vnější diferenciaci věznic a jejich charakteristika

Ve věznicích Vězeňské služby ČR se vykonává nepodmíněný trest odnětí svobody. Více než jedenáct tisíc zaměstnanců se stará o vězně ve 36 věznicích. Každá věznice má svého ředitele, a generální ředitelství, které spadá pod ministerstvo spravedlnosti zajišťuje centrálně správu. Dříve byly věznice diferenciovány podle režimu střežení na věznice (Motejl, 2010):

- a) s dohledem,
- b) s dozorem,
- c) s ostrahou,
- d) se zvýšenou ostrahou.

Dne 19. ledna roku 2017 se změnila vnější diferenciaci věznic. Nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává diferenciovaně ve věznici (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999):

- a) s ostrahou,
- b) se zvýšenou ostrahou.

Soud zpravidla zařadí do věznice s ostrahou pachatele, u kterého nejsou splněny podmínky pro zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou. Do věznice se zvýšenou ostrahou pak zařadí pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let za závažný zločin, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl nebo se pokusil uprchnout z vazby, výkonu trestu či z výkonu zabezpečovací detence.

Vedle těchto základních typů věznic se dále zřizují zvláštní věznice pro mladistvé. V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých typů v případě, že tím není ohrožen účel výkonu trestu (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999).

Ve věznici s **ostrahou** se odsouzení pohybují organizovaně pod dozorem zaměstnance Vězeňské služby. Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, je ve výjimečných případech povolen volný pohyb po věznici. Tento pohyb je spojen především s pracemi pro věznici. Volný pohyb mimo věznici není povolen. Odsouzení pracují zpravidla na pracovištích ve věznici a na střežených pracovištích mimo věznici. Stejně tak, jako u volného pohybu, tak i zde, je ve výjimečných případech za předpokladu, že toho odsouzený nezneužije, povoleno pracovat na nestřežených pracovištích mimo věznici. Činnosti odsouzených jsou pak jedenkrát za 45 minut kontrolovány zaměstnancem Vězeňské služby. Návštěvy probíhají zpravidla za dohledu zaměstnance Vězeňské služby (Matoulek, 2011).

Věznice s ostrahou se podle stupně zabezpečení člení na oddělení (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999):

- a) s nízkým stupněm zabezpečení,
- b) se středním stupněm zabezpečení a
- c) s vysokým stupněm zabezpečení.

Do těchto oddělení jsou pak odsouzení umisťováni podle míry vnějšího a vnitřního rizika. Vnější rizikem se rozumí míra nebezpečí odsouzeného pro společnost, s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu. Vnitřní riziko pak vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku, v níž se zohledňuje zejména povaha jeho trestné činnosti či průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999).

Ve věznici se **zvýšenou ostrahou** se odsouzení pohybují výhradně organizovaně pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Volný pohyb po věznici odsouzeným není povolen ani při plnění pracovních úkolů. Odsouzení pracují přímo v celách nebo na pracovištích uvnitř věznice. V tomto případě je činnost odsouzených kontrolována jedenkrát za 30 minut určeným zaměstnancem věznice. Návštěvy odsouzených se uskutečňují pod dohledem (Matoulek, 2011).

3 PROGRAMY ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI

Důležitou součástí života ve věznici jsou pro odsouzené činnosti, které jsou částečně povinné a částečně dobrovolné. Dobrovolné činnosti jsou takové činnosti, které mohou odsouzení ovlivnit vlastním výběrem. Seznam konkrétních činností je odsouzeným stanoven v programu zacházení. Jak již bylo zmíněno v 1. kapitole, program zacházení se zpracovává každému odsouzenému, který má vykonat trest odnětí svobody nebo jeho zbytek delší než 3 měsíce.

V České republice jsou celostátně formálně sjednocená pravidla a zásady programů zacházení. Při nástupu do výkonu trestu nebo při trvalém přeložení do jiné věznice se o každém odsouzeném zpracovává komplexní zpráva. Komplexní zprávu v průběhu pobytu odsouzeného v nástupním oddělení zpracovávají zaměstnanci a lékař. Na základě této zprávy, jejíž obsah je důvěrný, se vypracovává program zacházení, který obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného. Odsouzenému věznice poskytne alternativy programů, které musí vycházet z možností věznice a jsou pro daného odsouzeného vhodné. Věznice přitom sleduje zejména minimalizaci identifikovatelných rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páchaní trestné činnosti v budoucnu (Biedermanová, 2011), (Matoulek, 2011).

Nejméně 3 měsíce před propuštěním se odsouzenému zpracovává program zacházení před propuštěním z výkonu trestu tak, aby co nejvíce zohledňoval vytváření podmínek pro samostatný způsob života odsouzeného po propuštění. Schvaluje jej ředitel věznice nebo jeho zástupce. Programy zacházení obsahují pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity s odlišným přístupem ke každému odsouzenému při jejich realizaci. Při standardním výkonu trestu je v rámci programu zacházení kladen důraz na pracovní aktivity odsouzených společně s dalšími speciálně výchovnými, vzdělávacími a zájmovými aktivitami. Vybrané kategorie odsouzených jsou zařazovány do speciálních programů probíhajících ve specializovaných odděleních (Biedermanová, 2011).

Pracovní aktivity

Pracovními aktivitami se rozumí zejména zaměstnání. Odsouzení jsou ve věznici zpravidla zařazováni do zaměstnání, přičemž se přihlíží zejména na zdravotní stav, dosažené vzdělání a praxi v oboru ve vazbě na možný druh práce. Dále je také přihlíženo na výši závazků odsouzeného, na jeho sociální situaci a význam má i délka trestu. Avšak vždy se vychází ze

skutečného zájmu odsouzeného o zaměstnání a jeho ochotě podrobit se podmínkám pracovního zařazení a podmínkám pracovišť. Pracovní aktivitou jsou také práce spojené s každodenním provozem věznice. Jedná se o provádění běžných denních úklidů v objektech a venkovních prostorách věznice. Na této činnosti se podílejí ve skutečnosti všichni odsouzení. Pracovní terapie vedená odbornými zaměstnanci věznice je též významnou pracovní aktivitou odsouzených. Cílem pracovních aktivit je především vytvoření pracovních návyků u odsouzených, kteří si je doposud nevytvořili a současně uchování pracovních návyků u těch odsouzených, kteří před nástupem do výkonu trestu pracovali. Uspořádaná práce odsouzených, vykonávána v podmínkách odpovídajících mimovězeňskému standardu, která je též spravedlivě odměňována, utváří v žádoucím směru vztah odsouzeného k práci jako k typické lidské potřebě i k práci jako prostředku uspokojování dalších potřeb a zájmů člověka. Zaměstnání je důležitým přínosem pro odsouzené z důvodu ekonomické stránky věci. Odsouzení ze svých odměn hradí výživné pro své děti, úhradu nákladů výkonu trestu a vzniklé dluhy. Práce ve vězení byla a zůstává nadále výrazným prvkem výchovy méně kriminálně narušených vězňů (Biedermanová, 2011).

Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí (Vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, 1999):

- a) zaměstnávání,
- b) práce potřebné k zajištění každodenního provozu věznice,
- c) pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.

Na základě rozhodnutí ředitele věznice je odsouzený zařazen do práce. Odsouzení mohou být zařazení do nestřežených pracovních skupin, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí. Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzeného, který je starší 65 let a který pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Rovněž se pracovní povinnost nevztahuje na odsouzeného, jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení, na odsouzeného, který je dočasně neschopný práce a na odsouzeného, z jehož povahy vyplývá, že je jeho pracovní povinnost vyloučena. U odsouzeného, který byl zařazen do práce, a došlo z jeho strany k odmítnutí, dochází k porušení jeho povinností. Za toto porušení je obvykle odsouzenému udělen kázeňský trest.

Před zařazením do práce musí být odsouzený seznámen se svými právy a povinnostmi, s předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a předpisy požární ochrany, které musí

dodržovat bez výjimky. Nevyhnutelnou podmínkou před nástupem do práce musí být pracovnělékařská prohlídka, na základě, které může být odsouzený zařazen do práce pouze s výsledkem, je-li k výkonu práce zdravotně způsobilý nebo je zdravotně způsobilý s podmínkou (Vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, 1999).

Ředitel věznice je oprávněn stanovit dle pracovněprávních předpisů pracovní dobu, případně stanovit práci přesčas a také je oprávněn upravit pracovní dobu odsouzených tak, aby byla shodná s pracovní dobou pracovníků zaměstnavatele.

Vzdělávací aktivity

Vzdělávací aktivity jsou aktivity organizované školským zařízením věznice, jedná se o střední odborné učiliště, odborné učiliště nebo učiliště a dále vzdělávání vedené nebo kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu. Tyto aktivity mohou být také realizovány v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky. Podle podmínek konkrétní věznice se jedná například o jazykové kurzy a kurzy práce s výpočetní technikou. U odsouzených, kteří nemají dokončené základní vzdělání je vzdělávací aktivita zaměřena na jeho doplnění, spíše prohloubení. Vzdělávání a gramotnost se od nepaměti příkládá zásadní význam pro nápravu vězňů. V minulosti byl počet negramotných a pologramotných odsouzených velký, proto byl důraz kladen především na kurzy čtení a psaní (Biedermanová, 2011).

Vzdělávacími aktivitami se rozumí (Vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, 1999):

- a) vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm,
- b) vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu),
- c) vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky.

Speciálně výchovné aktivity

Jedná se o individuální a skupinové speciální pedagogické a psychologické působení, které provádí odborně způsobilí zaměstnanci věznice, jako jsou pedagogové, psychologové a terapeuti. Součástí této aktivity je například speciální terapie, která zahrnuje sociální výcvik, psychoterapie, pohybová terapie, arteterapie apod. Dále je to pak sociálně právní poradenství, které poskytuje návod, jakým způsobem si najít práci, a případně trénink zvládnání vlastní

agresivity. Speciálně výchovné aktivity probíhají ve všech odděleních věznic, nejvíce se však uplatňují v odděleních specializovaných pro výkon trestu odsouzených s duševními poruchami, poruchami chování, osobnosti a poruchami chování způsobených užíváním psychotropních látek, nebo s mentální retardací ve vazebních věznicích a věznicích. Posláním speciálně výchovných aktivit je omezovat a snižovat nebezpečnost a pravděpodobnost recidivy u rizikových pachatelů trestné činnosti vykonávajících trest odnětí svobody a přispívat ke zvyšování ochrany společnosti po jejich návratu do občanského života. Cílem je vytvořit takový systém zacházení s odsouzenými, který působí směrem ke snižování rizika páchaní trestné činnosti a nabízí jim možnost změnit své chování a motivovat je k nápravě (Biedermanová, 2011), (Matoulek, 2011).

Speciálně výchovnými aktivitami se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřená zejména na (Biedermanová, 2011):

- a) oblast příčin a důsledků páchaní trestné činnosti,
- b) rizika a kriminogenní potřeby,
- c) osobnost odsouzeného, nebo
- d) změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného.

Zájmové aktivity

Zájmové aktivity zahrnují nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti. Zájmové aktivity jsou vedeny odbornými pracovníky věznice s cílem rozvíjet schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. U nezaměstnaných odsouzených mají význam zájmové pracovní činnosti konané ve „volném čase“. Smyslem volnočasových programů ve vězení je (Biedermanová, 2011):

- naučit odsouzené trávit volný (mimopracovní) čas, aktivně a smysluplně a po propuštění z výkonu trestu změnit podstatně životní styl,
- ve výkonu trestu vyplnit čas odsouzených aktivní, smysluplnou činností zaměřenou na rozvoj osobnosti, udržení fyzické a psychické kondice, vytvoření kulturních návyků a potřeb.

Každá věznice nabízí volnočasové aktivity podle svých možností – od sportovního využití přes kulturní program až k rozvoji manuálních dovedností.

Oblast utváření vnějších vztahů

Oblast utváření vnějších vztahů je zaměřena na aktivity, které mohou přispět k řádnému a soběstačnému životu odsouzených po jejich propuštění z výkonu trestu. Tyto aktivity jsou zajištěny ve věznici sociálním pracovníkem, který se zabývá uspořádáním podmínek života po propuštění, vyřizuje základní dokumenty potřebné pro jednání na úřadech práce a pomáhá odsouzeným navazovat kontakty s budoucími zaměstnavateli, charitativními organizacemi a Probační a mediační službou. Důležitou složkou utváření vnějších vztahů je pomoc při udržování a posilování vazeb s příbuznými, rozvíjení znalostí a dovedností, které jsou potřebné v občanské společnosti. Důležitost těchto aktivit se jeví zejména při zařazení odsouzených do tzv. výstupních oddělení věznic zpravidla šest měsíců před skončením výkonu trestu, ve kterých jsou odsouzení připravováni na život mimo věznici. Tyto aktivity je nutné realizovat v případě střednědobých a dlouhodobých trestů odnětí svobody. Dále je vhodné tyto aktivity realizovat vzhledem k překotnému vývoji naší společnosti a jejich technických vymožeností (Biedermanová, 2011).

V době vymezené vnitřním řádem může odsouzený uspokojovat své potřeby jinými aktivitami, které nejsou součástí programu zacházení. Mezi tyto aktivity patří například využití knihovny věznice, odběr tisku, knih a publikací, podílení se na vydávání vlastního časopisu odsouzených, sledování rozhlasových a televizních pořadů a účast na dalších aktivitách vzdělávání a zájmových činnostech zprostředkovaných věznicí.

Obecně programy zacházení se ve věznici schvalují a po jeho přijetí odsouzeným jsou i pro něho závazné. Pokud nastane situace, kdy si odsouzený z navržených alternativ programu zacházení nevybere žádnou doporučenou alternativu, pak se zúčastňuje programu zahrnující aktivity stanovené vnitřním řádem, který se nazývá minimální program zacházení. Základem minimálního programu zacházení jsou pracovní aktivity, které odpovídají zdravotnímu stavu odsouzeného (Matoulek, 2011).

V rámci programu zacházení může být odsouzenému umožněno zařazení do terapeutického programu, jehož součástí vedle sociální terapie mohou být i práce pro věznicí. Odsouzenému, který byl zařazen do terapeutického programu s délkou nejméně 21 hodin týdně, vzniká výhoda. Touto výhodou se rozumí, že po dobu, kdy je odsouzený v tomto programu zařazen, nevzniká povinnost hradit náklady výkonu trestu.

Plnění cílů programů zacházení je pravidelně hodnoceno věznicí. Na základě hodnocení se programy zacházení aktualizují s ohledem na dosažený vývoj osobnosti odsouzeného

a přihlédnutím ke změnám v jeho chování a jednání. Odsouzený se podílí na aktualizaci programu. Součástí aktualizace programu zacházení není jen jeho úprava, ale také případně přeřazení do minimálního programu zacházení nebo přechod do individualizovaného programu zacházení. Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení je základním podkladem pro návrh věznice pro přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu. K hodnocení dochází jednou za 3 měsíce ve věznicích s ostrahou a jednou za 6 měsíců ve věznicích se zvýšenou ostrahou (Biedermanová, 2011).

Odsouzení jsou při výkonu trestu zpravidla zařazeni do některé ze tří přístupných skupin vnitřní diference. Při zařazení je přihlíženo zejména k naplňování cílů programu zacházení, chování a jednání odsouzeného, k jeho postoji ke spáchanému trestnému činu a k výkonu trestu.

3.1 Prostupné skupiny vnitřní diference

Do I. PSVD se zařazují odsouzení, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti a chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem. II. PSVD zahrnuje odsouzené s nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem k programu zacházení a ke svým povinnostem. Odsouzení, kteří program zacházení převážně neplní nebo jej odmítají, neplní své povinnosti a chovají se a jednají v rozporu s vnitřním řádem, jsou řazeni do III. PSVD. Při nástupu do výkonu trestu nebo při trvalém přemístění do jiné věznice je odsouzený zařazen do II. přístupné skupiny. Odsouzený, který je trvale přemístěn z jiné věznice, a byl doposud zařazen do III. přístupné skupiny, se řadí zpravidla do stejné skupiny. Odsouzený, který byl v jiné věznici zařazen do I. přístupné skupiny, se zpravidla zařadí do II. přístupné skupiny, kdy na základě prvního hodnocení může být přeřazen do I. přístupné skupiny (Biedermanová, 2011), (Motejl, 2010).

Zásady realizace vnitřní diference jsou součástí vnitřního řádu věznice. V těchto zásadách jsou uvedeny podmínky pro zařazování odsouzeného a jeho přeřazování do jiných PSVD. Na základě provedeného hodnocení je odsouzený přeřazován do vyšší PSVD vždy o jeden stupeň a podmínkou dále je, že odsouzenému nebyl v hodnotícím období uložen kázeňský trest. K přeřazení do nižší PSVD dochází v případě, že v průběhu hodnotícího období odsouzený nesplňuje kritéria pro zařazení do stávající přístupné skupiny vnitřní diference či byl kázeňsky potrestán (Matoulek, 2011).

I. i II. PSVD přináší bezpochyby spoustu výhod. Jedná se o motivační činitele, které jsou stanoveny ve vnitřním řádu věznice. Nejvyšším motivačním činitelem odsouzených v I. prostupné skupině je podání návrhu ředitele na podmíněné propuštění (nebo připojení se k návrhu odsouzeného). Další výhodou může být opuštění věznice až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo plněním programu zacházení. Nejvýznamnějším motivačním činitelem je přerušování výkonu trestu. V nižších prostupných skupinách je pak používání motivačních činitelů omezeno a odsouzený je tak motivován k přerazení do vyšších prostupných skupin. Motivačními činiteli ve III. prostupné skupině jsou nákup v hodně 400 Kč či doba sledování televize prodloužená o jednu hodinu po večerce.

U mladistvých se vnitřní diference liší. Mladiství jsou rozdělováni do čtyř základních diferenciacních skupin na základě spáchaného provinění, ale také podle jejich charakteristiky osobnosti. Existují skupiny A – D. Tato úprava dává prostor rozdělování mladistvých podle odborného posouzení osobnosti mladistvého. Do skupiny A jsou zařazeni odsouzení se základní charakteristikou osobnosti v normálu, u nichž poruchy chování vyplývají z nevyhovujícího sociálního prostředí, emocionální a sociální nevyzrálosti, případně špatného zacházení. Ve skupině B se nachází odsouzení s naznačeným kolísavým vývojem osobnosti. Odsouzení s poruchami chování včetně poruch chování způsobených užíváním návykových látek, kteří vyžadují specializovaný výkon trestního řízení, jsou zařazeni do skupiny C. Ve skupině D jsou pak zařazeni odsouzení s mentální retardací. V rámci těchto jednotlivých skupin je pak další diference navázána na plnění programu zacházení, podobně jako u dospělých (Motejl, 2010).

O zařazení a přerazení odsouzeného z jedné prostupné skupiny do druhé rozhoduje ředitel věznice na návrh odborných pracovníků. Rozhodnutí a zařazení se odsouzenému jen sděluje. Proti rozhodnutí věznice se nelze odvolat.

3.2 Standardizované programy zacházení

Základním cílem těchto programů je aplikovat konkrétně zaměřené, strukturované, odzkoušené a moderní penitenciární programy pro vybrané cílové skupiny odsouzených a rizikové pachatele. Primárně je kladen důraz na snížení rizika recidivy. Nejde jen o to dosáhnout jednoznačnosti, ale spíše vyzkoušet, které přístupy fungují, za jakých podmínek. Efektivní intervenční programy obsahují určité základní principy, které lze jednoduše uvést pod známým „co funguje.“

Standardizované programy jsou pak takové programy, které se zaměřují na snížení rizika recidivy u odsouzených (Biedermanová, 2011):

- za sexuálně motivované trestné činy,
- za násilné trestné činy včetně domácího násilí,
- za nenásilné trestné činy,
- za trestné činy spáchané pod vlivem návykových látek,
- připravujících se na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

„Postup pro vytvoření standardizovaného programu, jeho odzkoušení, aprobaci a implementaci do praxe upravuje Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 35/2011, kterým se stanoví pravidla pro tvorbu a realizaci standardizovaných programů ve výkonu trestu odnětí svobody ze dne 19. července 2011.“ (Biedermanová, 2011)

Program 3Z

Tento program je jeden ze standardizovaných programů, který se řadí mezi speciálně výchovné aktivity. Program 3Z byl v letech 2005 a 2006 adaptován týmem vězeňských a probačních pracovníků za vedení předních anglických lektorů programu Stop, Think and Change. Program 3Z znamená: Zastav se, Zamysli se a Změň se. Tento program je zaměřen na odsouzené, kteří byli trestáni už vícekrát převážně za majetkovou trestnou činnost, před podmíněným propuštěním. Program je veden vyškolenou lektorskou dvojicí zaměstnanců věznice, zpravidla 2x ročně. Program je určen pro skupinu dvanácti odsouzených.

3.3 Práva a povinnosti odsouzených

Odsouzeným jsou i v době výkonu trestu zaručena práva, která jim přísluší jako občanům ČR, avšak práva zaručená Ústavou ČR mohou být zákonem, či na základě zákona odsouzeným omezena. Jde o omezení, která vyplývají ze zákona výkonu trestu odnětí svobody a z dalších právních předpisů týkající se výkonu trestu. Ve výkonu trestu odnětí svobody je především omezeno právo na nedotknutelnost, neboť příslušníci VS ČR mají právo na použití donucovacího prostředků v případě, že se odsouzení snaží mařit účel výkonu trestu. V případě, že odsouzený ohrožuje život jiných osob nebo svůj vlastní život, úmyslně poškozují majetek nebo narušuje pořádek a bezpečnost v prostorách věznice má příslušník VS ČR právo na použití donucovacích prostředků. Dále je omezena svoboda pohybu a pobytu a právo na soukromí. Odsouzený také nemá právo na ochranu tajemství jiných zpráv, písemností a záznamů a též nemá právo na svobodnou volbu povolání.

Mezi základní povinnosti odsouzeného patří udržovat stanovený pořádek a kázeň a plnit pokyny a příkazy zaměstnanců věznice. V tomto případě musí jít o pokyny a příkazy, jež jsou v souladu se zákonem výkonu trestu odnětí svobody. Listina základních práv a svobod uvádí, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, avšak existují výjimky, kde je výslovně uvedeno, že se to netýká práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, proto odsouzený, kterému byla přidělena práce, je povinen pracovat. Tato povinnost neplatí u odsouzených, které lékař uznal práce neschopnými nebo zdravotně nezpůsobilými k výkonu práce. Dále se tato povinnost nevztahuje na odsouzené, kteří jsou trvale pracovně nezařaditelní. Odsouzený je povinen dodržovat vnitřní řád věznice a plnit úkoly vyplývající z jeho programu zacházení. Dodržování opatření a pokynů, které vyplývají ze zvláštních právních předpisů zejména v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany patří též mezi povinnosti odsouzených. S těmito předpisy musí být odsouzený v určitém rozsahu seznámen. Ve styku s pracovníkem Vězeňské služby, pracovníkem státního orgánu nebo jiným občanem jsou odsouzení povinni zdravit způsobem užívaným v běžném společenském styku. Oslovovat jej tedy musí slovy „pane“ nebo „paní“ s připojením funkce nebo příjmení, pokud jsou jim známy a vykat jim. Ve vzájemném styku mezi odsouzenými nejsou tyto zásady zcela dodržovány, ale jejich porušování je tolerováno, pokud při vzájemném styku nedochází k výtržnostem. Avšak odsouzení nerozlišují jednotlivé praporčické a důstojnické hodnosti příslušníku Vězeňské služby je všeobecně tolerováno oslovení všech příslušníků „pane/paní veliteli/velitelko“ (Matoulek, 2011).

Vězeňská služba je oprávněna použít vůči odsouzeným, kteří neoprávněně odmítají plnit své povinnosti, a k nápravě nestačila výzva nebo napomenutí, v nezbytném rozsahu donucovací prostředky povolené zákonem. Vězeňská služba může ovšem vymáhat těmito prostředky jen plnění zákonných povinností nebo pokynů. V Příloze č. 1 je vyobrazena tabulka, ve které jsou jednotlivá práva a povinnosti odsouzených shrnuty dle (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999).

3.4 Koncepce vězeňství do roku 2025 – Programy zacházení

„Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně lékařského posouzení, hodnocení rizik a potřeb jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného; její obsah je důvěrný.“ (Vězeňská služba České republiky, 2017)

Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, tzn. jeho účast na pracovní terapii, vzdělávání nebo jiné náhradní činnosti, které směřují k vytvoření předpokladů pro soběstačný život. Předpokladem úspěšného zacházení s odsouzenými je dostatečný počet kvalifikovaných a pozitivně motivovaných odborných zaměstnanců a vychovatelů. Uvádí se, že s odsouzenými pracují stabilní týmy zaměstnanců složené ze speciálního pedagoga, psychologa, sociálního pracovníka, vychovatelů a dozorců se speciální odbornou přípravou. Nesmí být opomenuto ani zlepšování podmínek výkonu vazby, včetně pokračující estetizace prostředí, širší nabídky preventivních a dalších programů a umožnění častějšímu kontaktu s blízkými osobami (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Strategické cíle, jejichž měřítkem účinnosti je recidiva těch, kteří již vězením prošli, jsou následující (Vězeňská služba České republiky, 2017):

1. Dosažení stavu, kdy věznice zařazují odsouzené podle stupně deprivace osobnosti a možnosti resocializace a mají dostatek odborného personálu, aby mohly být co nejrychleji zpracovány a naplňovány individuální programy zacházení.
2. Posílení samostatnosti odborného personálu a zajištění, aby většinu svého pracovního času mohli zaměstnanci věnovat práci s vězňenými osobami a nikoli administrativně.
3. Programy zacházení budou v přiměřené míře standardizovány, rozšiřovány do věznic a jejich efektivita bude ověřována.

V současné době je velmi výraznou slabinou nedostatečný počet odborných zaměstnanců a vychovatelů. Ve věznicích je naprosto běžné hromadné ubytování, přitom bez důsledné diferenciaci a faktického oddělení jednotlivých diferenciacních skupin je velmi těžké pokoušet se o individuální způsob zacházení a přispívat tím ke snižování rizik recidivy odsouzených. Moderním trendem ve vězeňství je ubytování každého vězně na samostatné cele, ve spojení s individuálně různou dobou společných činností mimo celu. Ve vyspělých vězeňských systémech převažují menší ústavy s předpoklady pro vnitřní diferenciaci, která je však vnímána ve smyslu diferenciaci metod a programů než na rozdělování odsouzených do skupin, a individuální práci s vězni.

Zásadní pro efektivní výkon trestu a pro snížení recidivy je umístění odsouzených blízko trvalého bydliště, aby s nimi mohla místní komunita pracovat, tzn. probační a mediační služba, úřady, sociální kurátoři, orgán sociálně-právní ochrany dětí, nevládní organizace – sociální pomoc, drogové služby a rodinné terapie. Značným problémem je přístup k vězňeným ženám v této oblasti, které jsou umístovány daleko od místa trvalého bydliště. Ženy řeší mnoho otázek

spojených s rodinou, výchovou dětí apod. a tímto je jim nepřímě zamezováno v kontaktech s rodinou a dětmi.

Další nedotčenou problematikou jsou Romové a menšiny obecně. V tomto případě nejsou nastaveny žádné programy zohledňující odlišnosti kultury a zvyklostí. Neexistence romských vychovatelů znemožňuje tento problém řešit.

Co se týče speciálně vzdělávacích aktivit, ty se provádí i na běžných odděleních, nicméně provádět by se měly na specializovaných odděleních. Počet těchto oddělení je příliš malý a jejich kapacita nepokrývá skutečnou potřebu. Tyto nedostatky jsou pak důsledkem toho, že osoby s poruchami osobnosti a s psychiatrickými diagnózami jsou běžně na standardních odděleních a jejich přítomnost přináší problémy (Vězeňská služba České republiky, 2017).

Zaměstnávání představuje jeden ze základních způsobů odborného zacházení s odsouzenými, a také jeden z hlavních faktorů, jež napomáhá resocializaci osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody, a tím snižuje riziko možné recidivy trestné činnosti. Nejen, že zaměstnávání přispívá k optimalizaci průběhu výkonu trestu odnětí svobody, ale též napomáhá odsouzeným udržet si, či získat pracovní návyky. Problematika zadlužení, která trápí většinu odsouzených, představuje jeden z hlavních důvodů recidivy trestné činnosti, proto je třeba řešit dluhy již během výkonu trestu, aby nedocházelo k jejich navyšování.

S ohledem na lepší resocializaci po skončení výkonu trestu VS ČR umožňuje možnost dosažení kvalitního vzdělání, které umožní vězněným osobám obstát na pracovním trhu, získat po skončení výkonu trestu odnětí svobody stabilní zaměstnání a odpovídající příjem. Kvalitní vzdělání je nezbytným předpokladem k tvorbě kvalifikované, motivované a kreativní pracovní síly, k získání konkurenceschopnosti a ke schopnosti obstát na trhu práce. Vzdělání patří mezi nejdůležitější a nejúčinnější resocializační nástroje. Vzdělávání je potřeba chápat jako jeden z prostředků naplnění hlavních zásad výkonu trestu odnětí svobody a jako prostředek k získání a zvyšování pracovních dovedností, které odsouzené osobě zvýší šanci na úspěch na trhu práce a napomáhají k získání kvalifikované práce (Vězeňská služba České republiky, 2017).

4 ANALÝZA PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ VE VAZEBNÍ VĚZNICI PRAHA PANKRÁC

Z důvodu naplnění cíle práce je čtvrtá kapitola zaměřena na praktické naplnění programů ve Vazební věznici Praha Pankrác. Následující text popisuje zaměření uvedené věznice a seznamuje s programy zacházení, které jsou zde zavedeny. Následně jsou uvedeny výsledky získané prostřednictvím dotazníkového šetření a jejich zhodnocení.

4.1 Vazební věznice Praha Pankrác

Historie této věznice sahá do 90. let 19. století. V červenci roku 1885 se začalo s výstavbou nové věznice. Výstavba byla ukončena v říjnu roku 1889 a od září tohoto roku zde byli umístěni první vězni. Tehdy zde byl vykonáván trest těžkého žaláře, žaláře a vězení. V době vzniku Československé republiky byl objekt využíván jako věznice Krajského soudu trestního v Praze a sloužil pro více jak 800 vězňů. V 50. letech byli ve věznici umístováni a popravováni političtí vězni, kterými byla např. JUDr. Milada Horáková. V současné době je na místě tehdejších poprav těmto obětem vybudován památník.

Vazební věznice Praha Pankrác je věznice umístěna v Praze v Nuslích na Pankráci. Jedná se o vazební věznici s ostrahou. Je příjmovou věznicí pro oblast Prahy. Vazební věznice zajišťuje výkon vazby obviněných mužů a žen a zároveň výkon trestu odnětí svobody u mužů a žen. Vazební věznice má kapacitu 1 202 míst. Velké nástupní/příjmové oddělení, kde vězněné osoby pobývají nezbytně nutnou dobu, je součástí oddělení výkonu trestu. Jak již bylo zmíněno, součástí vazební věznice jsou obviněné a odsouzené ženy, které jsou do vazební věznice umístovány od druhé poloviny roku 2008. Oddělení tzv. pracovní nezařaditelných, kde jsou zařazené vězněné osoby s nízkou mentální úrovní, imobilní vězni a vězni vyžadující neustálou medikaci, např. z důvodu předešlé drogové kariéry, je umístěno ve vazební věznici. Oddělení výkonu trestu a vazby Vazební věznice Praha Pankrác je výkonným orgánem pro zabezpečení výkonu trestu a vazby (Vězeňská služba České republiky, 2018).

Provoz oddělení výkonu vazby se řídí především zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby v platném znění a vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 109/1994. Touto vyhláškou, ale i jinými právními normami a předpisy, jako je např. Listina základních práv a svobod, příslušná Nařízení generálního ředitele VS ČR upravující výkon vazby atd., se vydává řád výkonu vazby. Na základě rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení jsou do výkonu vazby přijímány obviněné osoby. Obvinění jsou při přijetí seznámeni se všemi právními

normami a nařízenými upravujícími výkon vazby a podrobují se vstupní lékařské prohlídce. Výkon vazby vykonávají obvinění muži a ženy, mladiství a obvinění blízcí věku mladistvých. Dále jsou to obvinění muži umístění na oddělení se zmírněným režimem a obvinění muži umístění na oddělení se zvýšeným dohledem, to jsou muži podezřelí ze spáchání závažné, převážně násilné nebo teroristické trestné činnosti a obvinění zařazení ve jmenném seznamu nebezpečných osob. V neposlední řadě jsou do oddělení výkonu vazby umístováni obvinění muži a ženy hospitalizováni ve vězeňské nemocnici. Obvinění cizí státní příslušnosti jsou specifickou skupinou mezi obviněnými. Tato skupina je specifická nejen jazykovou bariérou, ale vykazuje i různé národnostní a kulturní zvyklosti, náboženské vyznání a odlišné stravování. U většiny z nich jsou častá infekční či jiná onemocnění. Veškerá tyto specifika kladou na zaměstnance tohoto oddělení zvýšené nároky. Ukrajinci, následně občané Slovenska a Vietnamu jsou nejsilnější zastoupenou cizí komunitou ve výkonu vazby. Oddělení výkonu vazby je celoročně obsazeno v průměru více než z 90 % z celkové kapacity, z čehož až 30 % tvoří obvinění cizí státní příslušnosti. Součástí výkonu vazby jsou i programy pro obviněné. Jedná se o preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové a sportovní programy. K realizaci těchto programů jsou využívány cely a speciální prostory k tomu zřízené, ale i chodby jednotlivých oddělení. Cílem těchto aktivit je především omezení negativních účinků izolace obviněného od společnosti a také nabídka hodnotného trávení volného času v průběhu vazby. Nedílnou součástí vazebního oddělení jsou i aktivity zaměřené na drogovou oblast (Vězeňská služba České republiky, 2018).

Způsob výkonu trestu je určen zákonem č. 169/199 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, Vyhláškou č. 378/2004 Sb. a Vnitřním řádem Vazební věznice Praha Pankrác. Obviněný je ubytován na příjmové oddělení věznice po nástupu trestu, kde by měl jeho pobyt trvat asi týden. Tato doba slouží k provedení preventivní vstupní lékařské prohlídky. Na tomto oddělení je již uplatňována diferenciací odsouzených dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Zvlášť se umísťují odděleně mladiství od dospělých, recidivisté od prvotrestaných odsouzených, odsouzení za úmyslný trestný čin od odsouzených za trestné činy spáchané z nedbalosti a odsouzení s poruchami chování a s uloženým ochranným léčením. Po kompletní lékařské prohlídce odsouzení přechází na oddělení nástupu trestu. Další standardní oddělení jsou určeny pro výkon trestu odnětí svobody těch odsouzených, kteří byli ponecháni pro výkon trestu ve Vazební věznici Praha Pankrác. Součástí je také tzv. výstupní oddělení, kam jsou umístováni odsouzení půl roku před koncem trestu, jejichž trest byl delší než tři roky

a odsouzení, kteří nemají sociální zázemí a potřebují pomoc při resocializaci (Vězeňská služba České republiky, 2018).

Účelem výkonu trestu je především chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Značně důležitým ukazatelem represe je míra pocitu viny a přijetí trestu. Velká část odsouzených, zejména pak zkušených recidivistů s narušenou osobností pocit viny nemá. Nedokážou pochopit, že trest je důsledkem jejich protiprávního jednání, důsledkem za nerespektování obecně platných pravidel ve společnosti. Lze jen těžko očekávat posun směrem k lepšímu a jakýkoliv impuls k nápravě za těchto okolností. Penologie dělí funkce trestu odnětí svobody na funkci regulativní a vyrovnávací. Funkcí regulativní se předpokládá uplatňování progresivního výkonu trestu s diferencovaným zacházením s různými skupinami odsouzených. Funkce vyrovnávací si klade za cíl eliminovat nebo alespoň kompenzovat negativní emoce odsouzených. Významným aspektem vyrovnávací funkce trestu je skutečnost, že pachatel dostává příležitost a prostor k zamýšlení nad tím co spáchal, vyrovnání se s pocitem viny a přijetí odpovědnosti za svůj čin se všemi důsledky z toho vyplývajícími (Vězeňská služba České republiky, 2018).

4.2 Programy zacházení ve Vazební věznici Praha Pankrác

Program zacházení je vypracován na základě komplexní zprávy, která se vytváří na nástupním oddělení. Výsledkem je tedy pedagogická, psychologická a sociální charakteristika. Hodnocení vychovatele nástupního oddělení a lékařská zpráva je součástí komplexní zprávy. Závěr uvedených charakteristik obsahuje doporučení jednotlivých odborných pracovníků k programu zacházení. Program zacházení je výchovným prostředkem, kterým jsou odsouzení vedeni k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a zároveň slouží k naplňování účelu výkonu trestu.

Konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení jsou obsahem programu zacházení. Součástí programu zacházení je i určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účast na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. V případě, že u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, je mu umožněn výběr (Vězeňská služba České republiky, 2018).

Program zacházení obsahuje pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Pedagog sestavuje tento program zacházení s ohledem na zdravotní stav odsouzeného, jeho osobnost, zájmy a záliby, fyzické a psychické předpoklady pro splnění daného programu zacházení. Dalšími údaji, na základě, kterých pedagog stanovuje program zacházení, je komplexní zpráva. Při zohlednění všech skutečností o odsouzeném, formuluje pedagog cíle výchovného působení na odsouzeného a metody, které k daným cílům směřují. Následující tabulka obsahuje konkrétní aktivity v rámci programu zacházení ve Vazební věznici Praha Pankrác.

Tabulka 2: Přehled aktivit programu zacházení

Vzdělávací aktivity	Speciálně-výchovné aktivity	Zájmové aktivity
Anglický jazyk	Skupina osobního rozvoje	Klub náročného filmového diváka
Právní minimum	Relaxační cvičení	Trénink sebeobslužných činností a přípravy pokrmů
Základy výpočetní techniky	Sociálně právní poradenství	Svět zajímavostí
Kurz kulturního minima a poznávání kulturních odlišností – cizinci	AT – skupina	Výtvarné techniky
Environmentální výchova	Psychosociální výcvik – do 26 let	Základy křesťanství
Obsluha osobních počítačů		Keramika
		Kondiční cvičení a posilování
		Motoristicky-sportovní klub

Zdroj: Zpracováno na základě interních materiálů Vazební věznice Praha Pankrác

Anglický jazyk je určen pro nepracující odsouzené, umístěné do oddělení s nízkým a středním stupněm zabezpečení či pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné, umístěné do oddělení s vysokým stupněm zabezpečení. Účelem tohoto kurzu je získání základních znalostí, získání základní slovní zásoby, zvládnutí čtení anglického textu. Hlavním cílem je seznámení se základy jazyka a získání vědomostí. Jedním z cílů je taktéž snaha o vytvoření návyku účastníků kurzu k soustavnému studiu. Obsahem kurzu je například abeceda – spelling,

výslovnost, používání členů, čtení s porozuměním, časování základních sloves, gramatické jevy – tvoření vět, otázek, záporu, číslovky, názvy měsíců a dnů. Aktivita se koná 2x měsíčně a trvá 60 minut.

Kurz kulturního minima a poznávání kulturních odlišností je určen pro odsouzené cizince umístěné ve vysokém stupni zabezpečení. Hlavním cílem je seznámení se sociokulturním prostředím České republiky. To umožňuje především lepší pochopení rázu české kultury a společnosti v historickém kontextu a překonání obavy z cizího a neznámého prostředí. Mezi tematické celky této aktivity patří například dodržování společenských norem a hodnot, vzorce chování, jazykové dovednosti či základní orientace v české společnosti. Aktivita se koná 2x měsíčně po dobu 45 minut.

Environmentální výchova je určena pro odsouzené umístěné v oddělení s nízkým a středním stupněm zabezpečení, kteří splňují podmínky k opuštění vazební věznice. Cílem kurzu je posílit environmentální postoje a kritické myšlení odsouzených, zaměřit se na jejich vzdělávání a řešení problémů v environmentální oblasti. Mezi další cíle patří poskytnutí informací z dané problematiky z hlediska přírodovědného, sociologicko-politického a praktického. Odsouzení mají možnost získat a rozvíjet vědomosti z dané oblasti a následně je mohou aplikovat v praxi. Environmentální výchova se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část obsahuje například seznámení s platnou legislativou, která je zaměřena na životní prostředí, úvod do problematiky odpadového hospodářství, povinnosti při nakládání s nebezpečnými odpady či třídění odpadů. Praktická část je zaměřena na aplikaci poznatků z environmentální výchovy. Jedná se o péči o životní prostředí a údržbu veřejného prostranství na území hl. m. Prahy a v areálu věznice, čímž se rozumí faktický sběr odpadků, čištění chodníků, veřejných komunikací apod. Praktická část je vykonávána 2x měsíčně po dobu 4 hodin, teoretická část je realizována jednorázovou přednáškou po dobu 30 minut.

Obsluha osobních počítačů je aktivita určená pro odsouzené, kteří jsou umístěni v oddělení s vysokým stupněm zabezpečení. Cíle této aktivity jsou orientovány na penitenciární aspekt – zpestření jednotvárnosti běžného dne, osvojení si základních vědomostí, dovedností a návyků z oblasti užívání PC a jejich aplikace při řešení konkrétních úkolů. Tato aktivita též přispívá k úspěšné reintegraci do společnosti a zvyšuje šance na uplatnění na trhu práce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Obsahem je například osvojení nezbytně nutné části odborné terminologie, znalosti technického vybavení, osvojení vědomostí praktických

dovedností a návyků potřebných pro práci s počítačem, dále také správné používání textového editoru a tabulkového kalkulatoru. Aktivita je vykonávána 2x měsíčně po dobu 60 minut.

Sociálně právní poradenství je aktivita, která je určena pro nepracující odsouzené, jejichž délka trestu je delší než 3 roky a kteří mají 3 – 6 měsíců před lhůtou k podmíněčným propuštěním nebo před koncem trestu. Tato aktivita je zaměřena na orientaci v systému sociálního zabezpečení, na získávání alespoň minimálních znalostí a dovedností při jednání na úřadech při zajišťování základních potřeb v případě obtížné sociální situace po výkonu trestu odnětí svobody. Dále je zaměřena na seznámení se státními a nestátními organizacemi a institucemi, které poskytují sociální služby. Obsahem aktivity jsou ústavní a další zákony, státní a veřejná správa či postup při vyřizování dokladů, vypisování tiskopisů, životopisy, žádosti apod. Aktivita probíhá 2x měsíčně po 45 minutách.

AT skupina je určena pro odsouzené, kteří jsou umístěni do oddělení s nízkým a středním stupněm zabezpečení. Jedná se především o problémové uživatele návykových látek a závislé na těchto látkách, kteří jsou motivováni a ochotni své problémy řešit a spolupracovat při řešení těchto problémů. Hlavním cílem je především podpora motivace ke změně životního stylu a přehodnocení problémových postojů k užívání návykových látek, dále například prevence přenosu infekčních onemocnění v souvislosti s užíváním návykových látek. Aktivita je vykonávána 2x měsíčně po dobu 60 minut.

Klub náročného filmového diváka je aktivita určená pro odsouzené, kteří jsou zařazeni do oddělení s vysokým stupněm zabezpečení. Cílem je zpestření jednotvárnosti vězeňského dne, smysluplné využití volného času a rozvoj určitých vlastností osobnosti. Obsahem je přednáška o díle, promítnutí filmu a následná diskuze, případně sdělování prožitků atd. Aktivita se koná 2x měsíčně po dobu 120 minut.

Keramika je určena pro odsouzené, kteří jsou zařazeni do oddělení s vysokým stupněm zabezpečení. Cílem této aktivity je rozšířit nabídku možností účelného využívání volného času, získat manuálních dovedností a zručnosti, rozvoj estetického vnímání či naučit se relaxaci, sebereflexi a objevit svou kreativitu. Obsahem aktivity je výroba drobných předmětů z keramické hlíny, techniky spojené s opracováním, glazováním a barvením výrobků, techniky spojené s výpalem v peci, trénink emocí a zvládnutí agresivity a neklidu. Aktivita je vykonávána 2x měsíčně v rozsahu 90 – 120 minut.

Kondiční cvičení a posilování je určeno pro všechny odsouzené umístěné do oddělení s nízkým, středním i vysokým stupněm zabezpečení. Cílem je podporovat správné držení těla se současným uvolněním emočního napětí. Aktivita probíhá 2x týdně po dobu 40 minut.

Motoristicky-sportovní klub je aktivita určená pro odsouzené zařazené do oddělení s nízkým a středním stupněm zabezpečení. Cílem je především seznámit odsouzené s novinkami motoristického průmyslu, prohlubovat a upevňovat znalosti pravidel silničního provozu a tím odsouzené nasměrovat k další možné alternativě vyplnění volného času po ukončení výkonu trestu. Obsahem této aktivity je práce s časopisem „Auto-Moto“, kde na každém setkání má odsouzený připraven příspěvek týkající se článku či informace z časopisu, které ho zaujaly. Dále je odsouzený seznámen s pravidly silničního provozu a dalšími prováděcími vyhláškami, sledují pořady určené motoristickým novinkám či výstavám automobilů, motocyklů a diskutují o novinkách na aktuální téma. Aktivita se koná 2x měsíčně po dobu 45 minut.

Veškeré výše zmíněné aktivity mají svého vedoucího. Aktivita je vždy určená pro specifickou skupinu odsouzených a je omezena kapacitou. Kapacita se pohybuje v rozmezí 7 – 25 osob. U aktivit je vždy určené místo, kde bude aktivita probíhat, a den s přesným rozmezím, v jakém bude probíhat.

Mezi pracovní aktivity patří zaměstnávání a práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznic. Ve Vazební věznici Praha Pankrác existuje přibližně 20 vnitřních pracovišť. Odsouzení jsou zaměstnáni např. v kovoobráběcí dílně, prádelně, truhlárně, tiskárně či v autoopravárenských dílnách.

4.3 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo zaměřené na zaměstnance Vazební věznic Praha Pankrác. Cílem dotazování je zhodnotit programy zacházení s odsouzenými s ohledem na průběh resocializace a snížení rizika recidivy. Díky získaným odpovědím zaměstnanců bylo možné posoudit, zda jsou programy zacházení s odsouzenými účinné, tedy zda mají pozitivní dopad na resocializaci a snížení možných rizik recidivy.

Dotazník, který je přiložen jako Příloha č. 2, je tvořen 15 kombinovanými otázkami. Konkrétně 6 zaměstnanců Vazební věznice Praha Pankrác, kteří odpovídali na zadané otázky, zastávají různé funkce související s programy zacházení s odsouzenými. Jedná se o 3 různé funkce. Dotázanými respondenty byli:

- respondent 1: vychovatel 1,
- respondent 2: vychovatel 2,
- respondent 3: psycholog,
- respondent 4: psycholožka,
- respondent 5: speciální pedagog 1,
- respondent 6: speciální pedagog 2.

Následující část analýzy obsahuje otázky a odpovědi jednotlivých respondentů. Respondenti souhlasili s přepisem informací, které od nich byly získány. Otázka č. 1 není přepsána, neboť se týkala pracovní pozice, kterou zaměstnanci zastávají ve věznici (viz výše uvedený seznam).

Otázka č. 2: *Když odsouzený nastoupí do výkonu trestu ve Vaši věznici, po jak dlouhé době je s ním projednán jeho osobní Program zacházení?*

Vychovatel 1: Do 2 měsíců.

Vychovatel 2: Po zařazení na standardní oddělení (1 měsíc).

Psycholog: Po absolvování nástupního oddělení, průměrně 1 měsíc.

Psycholožka: Poté, co je mu stanovena zdravotní klasifikace, je určen do kmenové věznice a je mu vypracována komplexní zpráva (do cca 1,5 měsíce).

Speciální pedagog 1: 2 – 3 týdny.

Speciální pedagog 2: 2 – 4 týdny.

Otázka č. 3: *Jak prakticky dochází k projednání Programu zacházení s odsouzenými?*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným. Je taxativně nařízen pracovníkem VS.

Vychovatel 1: Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.

Vychovatel 2:	Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.
Psycholog:	Je taxativně nařízen pracovníkem VS.
Psycholožka:	Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.
Speciální pedagog 1:	Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.
Speciální pedagog 2:	Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.

Otázka č. 4: Uvedte nejčastější příklady možných cílů těchto programů vzhledem k osobnosti odsouzeného. (2 – 3 příklady)

Tabulka 3: Příklady možných cílů programu zacházení

Vychovatel 1	Vychovatel 2	Psycholog	Psycholožka	Speciální pedagog 1	Speciální pedagog 2
Plnění povinností vyplývající ze zákonných norem upravující VTOS.	Respektování právního systému.	Pracovní zařazení.	Naučit se respektovat právní systém.	Striktní dodržování platných norem upravujících VTOS.	Zapojením se do brigádnických činností vytvářet a posilovat pracovní návyky.
Vést k zodpovědnému chování a jednání.	Pracovní návyky.	Respektování právního systému.	Terapeuticky pracovat se závislostí.	Snaha o sebereflexi a změnu postojů, které vedly k trestné činnosti.	Posilovat odpovědnost a smysl pro povinnost.
-	-	-	-	Zapojení se do pracovních činností v rámci prací ve prospěch věznice – rozvíjet žádoucí pracovní návyky.	-

Zdroj: Vlastní zpracování podle dotazníkového šetření

Otázka č. 5: *Zaškrtněte, které níže uvedené aktivity jsou součástí programu zacházení s odsouzenými ve Vaší věznici:*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Pracovní aktivity, Vzdělávací aktivity, Speciálně výchovné aktivity, Zájmové aktivity a Oblast utváření vnějších vztahů.

U této otázky všichni dotazovaní zaškrtnuli všechny výše uvedené možnosti.

Otázka č. 6: *Jaká uvedená aktivita je podle Vás neúčinnější v rámci programu zacházení s odsouzenými ve Vaší věznici? (zaškrtněte pouze 1 možnost)*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Pracovní aktivity, Vzdělávací aktivity, Speciálně výchovné aktivity, Zájmové aktivity a Oblast utváření vnějších vztahů.

Vychovatel 1:	Pracovní aktivity.
Vychovatel 2:	Pracovní aktivity.
Psycholog:	Speciálně výchovné aktivity.
Psycholožka:	Pracovní aktivity.
Speciální pedagog 1:	Vzdělávací aktivity.
Speciální pedagog 2:	Pracovní aktivity.

Otázka č. 7: *Mají odsouzení zájem plnit stanovené aktivity v rámci jejich programu zacházení s odsouzenými?*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Mají, Spíše mají, Spíše nemají, Nemají.

Vychovatel 1:	Mají.
Vychovatel 2:	Spíše mají.
Psycholog:	Spíše mají.
Psycholožka:	Spíše nemají.
Speciální pedagog 1:	Spíše mají.
Speciální pedagog 2:	Spíše mají.

Otázka č. 8: *Domníváte se, že odsouzení využívají možnost vzdělávat se ve výkonu trestu z následujících důvodů?*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Skutečný zájem o vzdělávání nebo Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Vychovatel 1: Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Vychovatel 2: Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Psycholog: Skutečný zájem o vzdělávání.

Psycholožka: Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Speciální pedagog 1: Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Speciální pedagog 2: Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení.

Otázka č. 9: *Vede podle Vašeho názoru program zacházení s odsouzenými ke snížení možné recidivy trestné činnosti?*

Respondenti měli na výběr z možností Ano či Ne.

Vychovatel 1: Ne.

Vychovatel 2: Ne.

Psycholog: Ne.

Psycholožka: Ne.

Speciální pedagog 1: Ano.

Speciální pedagog 2: Ne.

Otázka č. 10: *Domníváte se, že je program zacházení s odsouzenými sám o sobě jako takový opodstatněný? (zda má smysl)*

Vychovatel 1: Ne.

Vychovatel 2: Ano.

Psycholog: Má, ale zaměstnanci nejsou motivováni a aktivity tedy ani moc neprobíhají, když ano, nebývají moc kvalitní.

Psycholožka: Ano, pokud je odsouzený motivovaný ke změně. Jinak je to pouze „formalita.“

Speciální pedagog 1: Ano.

Speciální pedagog 2: Nelze zevšeobecňovat – v některých případech ano.

Otázka č. 11: *Domníváte se, že se odsouzení budou po skončení výkonu trestu věnovat naučeným činnostem či oboru, kterému se ve Vašem vězení vyučili?*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Ano, Spíše ano, Spíše ne, Ne.

Vychovatel 1: Spíše ne.

Vychovatel 2: Spíše ano.

Psycholog: Ne.

Psycholožka: Spíše ne.

Speciální pedagog 1: Spíše ano.

Speciální pedagog 2: Spíše ano.

Otázka č. 12: *Jaké máte zkušenosti s Programem „3Z“ (Zastav se, Zamysli se a Změň se) ve Vaší věznici? (vyplňte, jestliže ve Vaší věznici funguje)*

Respondenti měli na výběr z následujících možností: Dobré, Spíše dobré, Spíše špatné, Špatné.

Vychovatel 1: Spíše dobré.

Vychovatel 2: Dobré.

Psycholog: Spíše dobré – u nás v tuto chvíli nefunguje.

Psycholožka: Dobré – v naší věznici aktuálně nefunguje, čekáme na proškolení 2. vedoucího aktivity.

Speciální pedagog 1: Spíše dobré.

Speciální pedagog 2: Dobré.

Otázka č. 13: *Dokážete určit, jaké procento odsouzených se aktivně podílí na plnění programu zacházení s odsouzenými? (vyplňte v případě, že máte dostatek informací)*

Tabulka 4: Procento odsouzených, kteří se aktivně podílí na plnění programu zacházení

Vychovatel 1	Vychovatel 2	Psycholog	Psycholožka	Speciální pedagog 1	Speciální pedagog 2
-	-	80 %	65 %	90 %	60 %

Zdroj: Vlastní zpracování podle dotazníkového šetření

Otázka č. 14: *Jestliže jste schopni, napište zásadní rozdíl (jestliže existuje) v programu zacházení s odsouzenými u recidivistů a u prvopachatelů.*

- Vychovatel 1: Prvopachatelé mají větší zájem o plnění programu zacházení.
- Vychovatel 2: Neexistuje rozdíl.
- Psycholog: Naši pedagogové jsou rigidní a moc to neřeší.
- Psycholožka: Minimální vs. speciální program zacházení -> zaměření se na více oblastí (např. speciálně výchovné aktivity).
- Speciální pedagog 1: U prvopachatelů je kladen důraz na formování osobní odpovědnosti, morálního sebenáhledu a přijímání odpovědnosti za své chování a za svá rozhodnutí.
- Speciální pedagog 2: -

Otázka č. 15: *Existuje něco, co by podle Vašeho názoru vedlo ke zlepšení práce s odsouzenými a jejich adaptací do společnosti po propuštění z VTOS?*

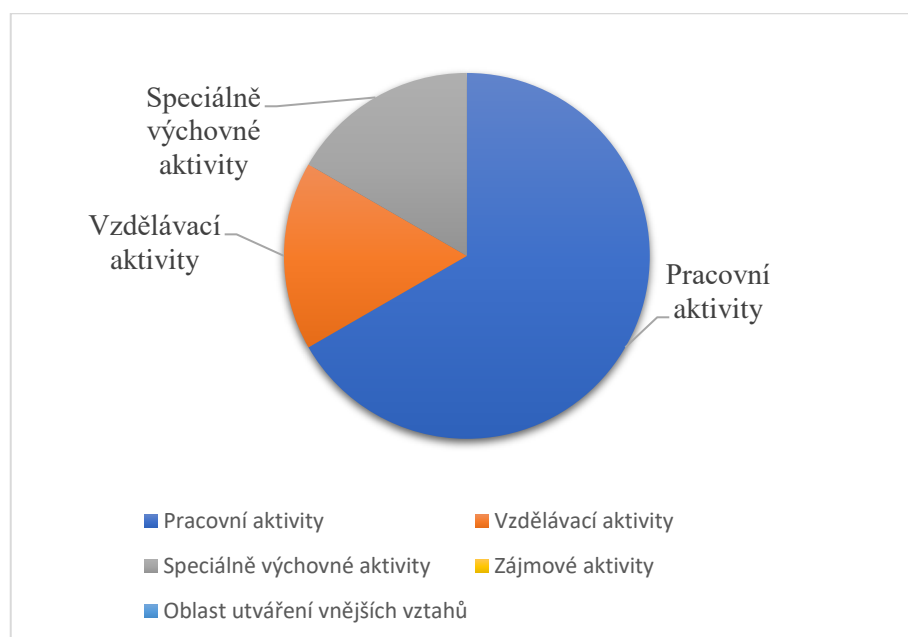
- Vychovatel 1: Individuálnější přístup.
- Vychovatel 2: Administrativa.
- Psycholog: Samozřejmě kvalitnější práce zaměstnanců VS ČR -> jsou demotivovaní -> je tu nulová péče o zaměstnance.
- Psycholožka: To by bylo na dlouhou esej.
- Speciální pedagog 1: Více možností pracovního zařazení v rámci VTOS.
- Speciální pedagog 2: Více pracovních příležitostí.

4.4 Zhodnocení výsledků a doporučení

Programy zacházení s odsouzenými se stanovují na základě komplexní zprávy o odsouzeném, na jejímž obsahu se podílí speciální pracovníci. Mezi tyto speciální pracovníky patří mimo jiné vychovatelé, psychologové a speciální pracovníci, kteří byli respondenty pro dotazníkové šetření.

S odsouzeným je projednán jeho osobní program zacházení cca do 1,5 měsíce. Avšak to závisí na mnoha okolnostech, kterými jsou například zdravotní prohlídka či zařazení odsouzeného do kmenové věznice. Z odpovědí respondentů vyplývá, že ke stanovení programu zacházení prakticky dochází na základě pohovoru mezi pracovníkem VS ČR a odsouzeným. Ovšem je zřejmé, že v některých případech dochází i k taxativnímu nařízení pracovníkem VS ČR, neboť právě jeden z respondentů tuto možnost označil.

Nejčastějšími možnými cíli programu zacházení, které se vztahují na osobnost odsouzeného, jsou respektování právního systému, vytváření a posilování pracovních návyků a striktní plnění povinností, které vyplývají ze zákonných norem. Tímto jedinec posiluje odpovědnost a smysl pro povinnost. Z těchto cílů vyplývá, že ke snížení možné recidivy je nutné, aby se odsouzení těchto cílů drželi a byli jimi motivováni. Všichni dotazovaní respondenti jsou seznámeni s aktivitami programu zacházení, neboť všichni označili všechny nabízené odpovědi v otázce č. 5.

Obrázek 2: Nejúčinnější aktivity v rámci programu zacházení

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření

Nejúčinnějšími aktivitami v rámci programu zacházení (viz obrázek 2) jsou pracovní aktivity, kde tuto možnost zvolili 4 respondenti. Dále byly za velmi účinné aktivity respondenty vybrány speciálně výchovné aktivity a vzdělávací aktivity. Z odpovědí vyplývá, že odsouzení mají spíše zájem aktivně plnit aktivity v jejich osobním programu zacházení, avšak vzdělávání ve věznicí volí především z důvodu vyplnění času stráveného ve vězení. Pouze 1 respondent se domnívá, že odsouzení volí možnost vzdělávat z důvodu skutečného zájmu. Průměrně se 70 % odsouzených aktivně podílí na plnění programu zacházení. Zbylých 30 % odsouzených je zařazeno do minimálního programu zacházení, jehož základem jsou pracovní aktivity, které odpovídají zdravotnímu stavu jedince. Z odpovědí respondentů dále nelze jednoznačně určit, zda se odsouzení budou po skončení výkonu trestu věnovat oboru, kterému se ve věznicí vyučili, naučeným činnostem, či znalostem, které získali. Z pohledu psychologů se těmito činnostem věnovat nebudou, speciální pedagogové se domnívají, že se budou odsouzení těmito činnostem spíše věnovat a vychovatelé se neshodli.

Co se týče možné recidivy, respondenti se dle svých odpovědí domnívají, že programy zacházení nevedou ke snížení možné recidivy¹. Na druhou stranu se domnívají, že programy zacházení mají smysl. Psychologové označili programy za smysluplné. Jeden z nich označil programy za smysluplné, ale nemotivovaní zaměstnanci se aktivitám nevěnují, tudíž aktivity nejsou příliš kvalitní. Druhý z psychologů se domnívá, že programy zacházení mají smysl v případě, že je odsouzený motivovaný ke změně, pokud tomu tak není, jedná se pouze o „formalitu“.

Program „3Z“ v tuto chvíli ve Vazební věznicí Praha Pankrác nefunguje, čeká se na proškolení druhého vedoucího této aktivity. Respondenti odpověděli, že mají s tímto programem dobré a spíše dobré zkušenosti, z čehož vyplývá, že se tento standardizovaný program osvědčil a mělo by se v tomto směru dále pokračovat.

Mezi doporučení, které by vedly ke zlepšení práce s odsouzenými a jejich resocializací po propuštění z VTOS je několik. Jedno z doporučení je individuálnější přístup mezi zaměstnancem a odsouzeným, kvalitnější práce zaměstnanců. Zaměstnanci jsou demotivováni, řeší veškerou administrativu a nemají dostatek volného času pro přípravu jednotlivých aktivit. Individuálnější přístup by napomohl k plnění cílů, přičemž každý odsouzený má formulovaný

¹ Procentuální zastoupení recidivistů v rámci ČR za vybrané roky: 2014 – 69,06 %, 2015 – 65,66 %, 2016 – 62,88 %. Dle údajů ze statistických ročenek vydávaných Vězeňskou službou České republiky procentuální zastoupení recidivistů meziročně klesá, navzdory opačnému přesvědčení pracovníků Vazební věznicí Praha Pankrác (Vězeňská služba České republiky, 2014), (Vězeňská služba České republiky, 2015), (Vězeňská služba České republiky, 2016).

jiný cíl. Standardizovaný Program „3Z“, který se jeví jako spolehlivý, určuje směr, kterého by se měly obecně věznice držet. V případě, že by byl okruh standardizovaných programů rozšířen, mohlo by to vést k individuálnějšímu přístupu, k lepší resocializaci a ke snížení recidivy. Dalším doporučením je více pracovních příležitostí a s tím spojené větší množství pracovního zařazení v rámci VTOS, neboť pracovní aktivity se jeví jako nejúčinnější aktivita. Pracovní aktivity mohou vést k zajištění budoucího pracovního místa na trhu práce. To může vést k lepšímu začlenění se do společnosti a snížení možné recidivy, neboť odsouzený bude mít pracovní návyky a jisté místo na trhu práce, bude motivovaný a nebude mít zájem páchat trestné činy opakovaně.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo přiblížit programy zacházení s odsouzenými v rámci vězeňského systému v České republice. Důraz byl kladen především na zhodnocení účinnosti programů zacházení s odsouzenými s ohledem na průběh resocializace a snížení rizika recidivy.

Vězeňská služba České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, spravuje detenční zařízení, zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti. VS ČR plní řadu úkolů, které jsou vymezeny zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, v platném znění. Tyto úkoly jsou zajišťovány vězeňskou stráží, justiční stráží, správní službou, Institutem vzdělávání a pověřenými orgány Vězeňské služby. V rámci vnější diferenciacce věznic došlo ke změně, v současné době je nepodmíněný trest odnětí svobody vykonáván ve věznici s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

Programy zacházení s odsouzenými jsou důležitou součástí života odsouzených ve věznici. V České republice jsou celostátně ucelená pravidla a zásady těchto programů. Programy zacházení obsahují pracovní, vzdělávací, zájmové a speciálně výchovné aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Každý odsouzený má stanovený individuální cíl a přistupuje se k němu individuálně i při realizaci programu zacházení. Při standardním výkonu trestu je kladen důraz na pracovní aktivity, které jsou obecně chápány jako velmi důležité a účinné, neboť vytváří a udržují pracovní návyky u odsouzených.

Na základě dotazníkového šetření, které bylo provedeno se zaměstnanci Vazební věznice Praha Pankrác, byly zjištěny informace, které napomohly k zodpovězení hlavní otázky této práce. Vazební věznice Praha Pankrác nabízí několik druhů aktivit, které jsou vždy určeny pro specifickou skupinu odsouzených. Tyto aktivity mají stanoven interval, v jakém probíhají, svého vedoucího a dobu trvání. Osobní program zacházení je odsouzeným stanoven do 1,5 měsíce. Mezi nejčastější cíle programu zacházení patří respektování právního systému, vytváření a posilování pracovních návyků a striktní plnění povinností, které vyplývají ze zákonných norem, díky kterým jedinec posiluje odpovědnost a smysl pro povinnost. Všechny tyto cíle naznačují, že hlavním cílem programů je, aby resocializace byla úspěšná a nedocházelo k opakované trestné činnosti. Proto je většina aktivit z programu zacházení tvořena tak, aby bylo právě těchto cílů dosaženo. Z odpovědí respondentů vyplývá, že odsouzení mají zájem plnit programy zacházení. Lze se tedy domnívat, že program zacházení je aktivně plněn z důvodu možných výhod, kterými bezpochybně je i podmíněčné propuštění.

Pracovní aktivity podle respondentů patří mezi neúčinnější aktivity, což se dalo i předpokládat na základě provedené literární rešerše. Účinnými aktivitami byly zvoleny i vzdělávací aktivity, avšak podle většiny respondentů odsouzení volí možnost vzdělávat se pouze z důvodu vyplnění volného času ve vězení.

Co se týče odpovědi na hlavní otázku, na základě odpovědi je možné konstatovat, že programy zacházení nevedou ke snížení možné recidivy (čímž je jejich účinnost zpochybněna). Na druhou stranu z odpovědi respondentů vyplývá, že programy zacházení mají smysl a jsou opodstatněné. Z provedeného šetření také vyplynulo, že v některých případech se zaměstnanci aktivitám nevěnují naplno, neboť mají mnoho práce s administrativou. Avšak lze konstatovat, že programy zacházení jsou účinné a vedou ke snížení možné recidivy v případě, že sám odsouzený je motivovaný ke změně a dokáže změnit své postoje k trestné činnosti. Zásadní, pro efektivní výkon trestu a pro snížení recidivy, je umístění odsouzených blízko trvalého bydliště. Z koncepce vězeňství vyplývá, že výraznou slabinou je nedostatečný počet zaměstnanců a vychovatelů. Mezi doporučení je vhodné zmínit individuálnější přístup právě zvýšením počtu zaměstnanců a vychovatelů. Mezi další doporučení patří zařazení osvědčených standardizovaných programů určených pro specifické skupiny odsouzených. Jedním ze standardizovaných programů je Program „3Z“, který se ve Vazební věznici Praha Pankrác jeví jako účinný, proto je na místě ve směru těchto programů pokračovat.

POUŽITÁ LITERATURA

BIEDERMANOVÁ, E. a M. PETRAS, 2011. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-115-8.

Interní materiály Vazební věznice Praha Pankrác.

MAŘÁDEK, V., 2000. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Vyd. 1. Opava: Vavrla Pavel. ISBN 80-238-6731-8.

MATOULEK, J. a H. SEJKOROVÁ, 2011. *Právní rádce odsouzeného*. Vyd. 1. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-89-9.

MOTEJL, O., 2010. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. ISBN 978-80-7357-606-6.

RASZKOVÁ, T. a S. HOFERKOVÁ, 2013. *Kapitoly z penologie I*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-264-5.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2014. Statistické ročenky Vězeňské služby. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. Statistické ročenky Vězeňské služby. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. Statistické ročenky Vězeňské služby. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. Koncepce vězeňství. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/koncepce-vezenstvi/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. Organizační jednotky. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. O nás: Základní informace. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zakladni-informace/>

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. Vazební věznice Praha Pankrác. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-pankrac/o-nas/zakladni-informace/>

Vyhláška č. 345/1999 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Práva a povinnosti odsouzených

Příloha č. 2 – Dotazník pro zaměstnance Vazební věznice Praha Pankrác

Příloha č. 3 – Projekty aktivit programu zacházení

Příloha č. 1

Tabulka 1: Práva a povinnosti odsouzených

PARAGRAF	NÁZEV	STRUČNÝ POPIS
Práva odsouzených		
15	Rovnost práv	Odsouzeným ve výkonu trestu přísluší stejná práva za podmínek a v rozsahu stanoveném tímto zákonem.
16	Sociální podmínky odsouzených a poskytování zdravotních služeb	Odsouzeným se poskytuje pravidelná strava za podmínek a v hodnotách, které odpovídají požadavku udržení zdraví. Přihlíží se k jeho zdravotnímu stavu, věku a obtížnosti vykonávané práce. Jsou-li ve věznicích vhodné podmínky, je odsouzeným umožněno, aby si stravu připravovali sami z potravin dodaných věznicí. Každý odsouzený musí mít zabezpečené lůžko a uzamykatelnou skříňku k uložení osobních věcí. Odsouzeným se zabezpečuje denně osmihodinová doba ke spánku, doba potřebná k hygieně a úklidu, stravování, nejméně jednogodinová vycházka a přiměřené osobní volno. Odsouzený, který nebyl zařazen do práce, neodmítl bez vážného důvodu práci a neměl v období jednoho kalendářního měsíce jiný příjem nebo jiné finanční prostředky ve výši alespoň 100 Kč, poskytuje věznice jedenkrát za měsíc balíček, který obsahuje základní věci na osobní potřeby. Sociální pracovník věznice zajišťuje odsouzenému právo na poskytování sociálního poradenství, pomoci a podpory v rozsahu stanoveném zákonem upravujícím poskytování sociálních služeb.
17	Korespondence	Odsouzený má právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení bez omezení, pokud zákon nestanoví jinak. Vězeňská služba je oprávněna provádět kontrolu korespondence.

18	Užívání telefonu	Odsouzený má právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou, advokátem nebo obhájcem v době vymezené vnitřním řádem. Náklady spojené s použitím telefonu hradí odsouzený.
19	Návštěvy	V čase určeném má odsouzený právo přijímat návštěvy blízkých osob na dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce. Návštěvy probíhají ve speciálních místnostech, které jsou k návštěvám určené. Není-li vnitřním řádem věznice stanoveno jinak, mohou odsouzeného navštívit nejvýše 4 osoby včetně nezletilých dětí.
20	Duchovní a sociální služby	Odsouzenému se zajišťuje právo na poskytování duchovních a dalších obdobných služeb sledujících humanitární cíle v rozsahu vyplývajících ze zvláštních právních předpisů. Věznice umožňuje konat společné náboženské obřady odsouzených.
21	Uspokojování kulturních potřeb	Odsouzený má právo objednat si na svoje náklady knihy, denní tisk a časopisy, včetně zahraničních, pokud jsou rozšiřovány v České republice. Odsouzený si může i bezplatně půjčovat publikace z vězeňské knihovny.
22	Používání dalších věcí	Odsouzený má právo na půjčování společenských her, které jsou ve věznici k dispozici. Dále lze odsouzenému umožnit zakoupení, zaslání, případně dovezení a používání dalších věcí, mající vztah k zajištění jeho dalšího vzdělávání, programu zacházení s odsouzenými, případně zájmové činnosti. Tyto věci nesmí být v rozporu s účelem výkonu trestu a jejich množství, povaha nebo užívání nesmí narušovat pořádek v ubytovacím prostoru nebo škodit na zdraví anebo omezovat ostatní odsouzené.
23	Nákup potravin a věcí osobní potřeby	Odsouzený má právo nakupovat nejméně jedenkrát týdně v prodejně věznice potraviny a věci osobní

		<p>potřeby, případně věci pro zájmovou a vzdělávací činnost nebo k realizaci programu zacházení. Nákup se uskutečňuje formou bezhotovostní platby. Minimální sortiment zboží stanoví vnitřní řád věznice. Ředitel věznice je oprávněn stanovit nejvyšší peněžní částku, za kterou může odsouzený jednorázově nakoupit.</p>
24	Přijetí balíčku	<p>Odsouzený má právo na přijetí balíčku jedenkrát za 6 měsíců s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg. Balíčky podléhají kontrole zaměstnanců Vězeňské služby. Balíček obsahující prádlo, oděv a potřeby k realizaci programu zacházení, pro vzdělávací nebo zájmovou činnost se nevztahují omezení. Balíček, na jehož přijetí nemá odsouzený právo nebo jehož přijetí odsouzený odmítl, odešle věznice na náklady odsouzeného zpět odesílateli. Nemá-li odsouzený finanční prostředky na odeslání nepředaných věcí nebo balíčku odesílateli, odešlou se na náklady věznice a vynaložené náklady se přepíše odsouzenému k úhradě jako náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody.</p>
25	Příjem peněz a nakládání s nimi	<p>Pokud jsou odsouzenému zaslány peníze, převedou se na jeho účet zřízený a vedený věznicí a odsouzený je o tom vyrozuměn. Odsouzený nesmí mít u sebe během výkonu trestu finanční hotovost. Účet odsouzeného není úročen a za jeho vedení se nevybírají poplatky.</p>
26	Ochrana práv odsouzených včetně prostředků právní ochrany	<p>Odsouzený smí k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení. Zaměstnanci Vězeňské služby bez odkladu vyrozumí ředitele věznice, státního zástupce, soudce nebo orgán, který provádí kontrolu věznice, o žádosti odsouzeného a na jejich pokyn takovou rozmluvu ve věznicí umožní. Odsouzený má právo na</p>

		poskytování právní pomoci advokátem a toto právo musí být zajištěno nejpozději do 24 hodin od přijetí žádosti.
27	Omezení a zbavení některých práv a svobod	Po dobu výkonu trestu odsouzenému nepřísluší právo na stávku, výkon práva sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích, zakládat odborové organizace a výkon práva sdružovat se v nich, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnických zařízení. Odsouzení nemohou zakládat politické strany nebo politická hnutí. O omezeních rozhoduje soud podle zvláštního zákona.
Povinnosti odsouzených		
28	Základní povinnosti odsouzených	Odsouzený je ve výkonu trestu povinen dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby, pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice. Dále je povinen dodržovat opatření a pokyny podle zvláštních právních předpisů k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany. V tomto paragrafu je dále uvedeno, co je odsouzeným zakázáno, mezi takové zákazy patří například hrát hry o peníze, věci, služby nebo jiné úkony, účastnit se hazardních her nebo předstírat poruchu zdraví nebo se úmyslně poškozovat.

29	Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených	<p>Odsouzený, který byl zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Při zaměstnávání a vzdělávání odsouzených věznice zajišťuje:</p> <p>a) Zařazení odsouzených do práce odpovídající jejich zdravotní způsobilosti s přihlédnutím k jejich odborným znalostem a dovednostem včetně způsobilosti poskytovat zdravotní služby,</p> <p>b) Odměňovat odsouzené za práci,</p> <p>c) Vytváření podmínek pro to, aby odsouzení mohli získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci a rozšiřovat si svoji všeobecnou informovanost.</p>
30	Zařazování odsouzených do práce	<p>Věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání odsouzených buď v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti anebo smluvně u jiných subjektů. K zaměstnání odsouzeného u jiného subjektu dochází na základě předchozího písemného souhlasu.</p>
31	Zákaz některých prací	<p>Je zakázáno školit a zařazovat odsouzené k výkonu práce s výbušninami. Pokud odsouzený přichází do styku se zakázanými látkami, které mohou vyvolat zvýšené nebezpečí újmy na zdraví nebo škody na majetku, je třeba nad ním zajistit zvýšenou kontrolu. Zákaz některých prací pro odsouzené ženy a mladistvé je uveden ve zvláštních právních předpisech.</p>
32	Pracovní postavení a podmínky odsouzených	<p>Pracovní podmínky se řídí zvláštními předpisy vztahující se na zaměstnance v pracovním poměru. Odsouzení pracují pod dohledem zaměstnanců Vězeňské služby.</p>
33	Pracovní odměna odsouzených	<p>Odsouzeným přísluší odměna podle vykonané práce. Pracovní odměna odsouzeného se považuje za příjem ze závislé činnosti. Z této odměny se po srážce zálohy na daň a pojistného provedou i další srážky. Jednak</p>

		k úhradě výživného pro děti a jednak k úhradě nákladů výkonu trestu a dalších nákladů spojených s výkonem trestu. Zbytek odměny se odsouzenému rozdělí na kapesné a úložné.
34	Vzdělávání odsouzených	Odsouzeným, u nichž jsou pro to předpoklady, je obvykle umožněna možnost vzdělávat se. Odsouzení zařazení do denní formy studia jsou pro účely tohoto zákona posuzováni jako odsouzení zařazení do práce.
35	Povinnost hradit náklady výkonu trestu	Odsouzený je povinen hradit náklady výkonu trestu. Výši nákladů stanoví ministerstvo vyhláškou.
36	Povinnost nahradit další náklady spojené s výkonem trestu	-

Zdroj: Zpracováno podle (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, 1999)

Příloha č. 2

1. ***Jakou zastáváte ve věznici funkci?***
2. ***Když odsouzený nastoupí do výkonu trestu ve Vaší věznici, po jak dlouhé době je s ním projednán jeho osobní Program zacházení?***
3. ***Jak prakticky dochází k projednání Programu zacházení s odsouzenými?***
 - Je výsledkem pohovoru mezi pracovníkem VS a odsouzeným.*

nebo

 - Je taxativně nařízen pracovníkem VS.*
4. ***Uveďte nejčastější příklady možných cílů těchto programů vzhledem k osobnosti odsouzeného. (2 – 3 příklady)***
5. ***Zaškrtněte, které níže uvedené aktivity jsou součástí Programu zacházení s odsouzenými ve Vaší věznici:***
 - Pracovní aktivity*
 - Vzdělávací aktivity*
 - Speciálně výchovné aktivity*
 - Zájmové aktivity*
 - Oblast utváření vnějších vztahů*
6. ***Jaká uvedená aktivita je podle Vás neúčinnější v rámci Programu zacházení s odsouzenými ve Vaší věznici? (zaškrtněte pouze 1 možnost)***
 - Pracovní aktivity*
 - Vzdělávací aktivity*
 - Speciálně výchovné aktivity*
 - Zájmové aktivity*
 - Oblast utváření vnějších vztahů*
7. ***Mají odsouzení zájem plnit stanovené aktivity v rámci jejich Programu zacházení s odsouzenými?***
 - Mají*
 - Spíše mají*
 - Spíše nemají*
 - Nemají*

8. **Domníváte se, že odsouzení využívají možnost vzdělávat se ve výkonu trestu z následujících důvodů? (zaškrtněte)**

Skutečný zájem o vzdělávání

nebo

Pouhé vyplnění času stráveného ve vězení

9. **Vede podle Vašeho názoru Program zacházení s odsouzenými ke snížení možné recidivy trestné činnosti?**

Ano

Ne

10. **Domníváte se, že je Program zacházení s odsouzenými sám o sobě jako takový opodstatněný? (zda má smysl)**

11. **Domníváte se, že se odsouzení budou po skončení výkonu trestu věnovat naučeným činnostem či oboru, kterému se ve Vašem vězení vyučili?**

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

12. **Jaké máte zkušenosti s Programem „3Z“ (Zastav se, Zamysli se a Změň se) ve Vaší věznici? (vyplňte, jestliže ve Vaší věznici funguje)**

Dobré

Spíše dobré

Spíše špatné

Špatné

13. **Dokážete určit, jaké procento odsouzených se aktivně podílí na plnění Programu zacházení s odsouzenými? (vyplňte v případě, že máte dostatek informací)**

14. **Jestliže jste schopni, napište zásadní rozdíl (jestliže existuje) v Programu zacházení s odsouzenými u recidivistů a u prvopachatělů?**

15. **Existuje něco, co by podle Vašeho názoru vedlo ke zlepšení práce s odsouzenými a jejich adaptací do společnosti po propuštění z VTOS?**

Příloha č. 3

Projekt aktivity programu zacházení

<u>Název aktivity:</u>	AT skupina
<u>Vedoucí aktivity:</u>	
<u>Cílová skupina:</u>	Pracující odsouzení v typu věznice s ostrahou, umístění do oddělení se středním a nízkým stupněm zabezpečení – problémoví uživatelé návykových látek a závislí na těchto látkách, kteří jsou motivováni svoje problémy řešit a spolupracovat na řešení těchto problémů.
<u>Kapacita:</u>	Max. 15 osob.
<u>Cíle:</u>	<ol style="list-style-type: none">1. Podpora motivace ke změně životního stylu a přehodnocení problémových postojů k užívání návykových látek.2. Objevování alternativ k závislostnímu chování (rozvoj schopnosti relaxovat a ventilovat tenzi, zvládat efektivně stres, rozvíjet volních vlastností, volit konstruktivní formy chování, navazovat a udržovat funkční sociální vztahy, hledat cestu ke smysluplné a společensky přijatelné seberealizaci)3. Edukace v oblasti snížení rizik spojených s užíváním drog.4. Prevence závislostního chování ve VTOS <p>Dle zájmu klientů edukace v oblastech:</p> <ol style="list-style-type: none">5. Prevence předávkování.6. Prevence relapsu.7. Prevence přenosu infekčních onemocnění v souvislosti s užíváním návykových látek.
<u>Obsah:</u>	Psychologická práce zaměřená na problematiku závislosti, ale i řešení dalších životních problémů odsouzeného s důrazem na jeho vlastní odpovědnost. Povzbuzení motivace ke změně, rozvoj sebepoznání, budování autoregulace a změny rizikového chování.

<u>Metody:</u>	Skupinové a individuální poradenství s prvky terapie, nácvik komunikačních schopností a sociálních dovedností, poskytování zpětné vazby, předávání informací, psychohygienu, relaxace, pořady zaměřené na problematiku závislosti.
<u>Formy:</u>	Řízená skupinová a individuální činnost pod vedením lektora
<u>Frekvence:</u>	2x měsíčně
<u>Délka konání:</u>	60 minut
<u>Místo konání:</u>	Multi I.
<u>Doba konání:</u>	pondělí 17:30 – 18:30 hod

Obrázek 1: Projekt aktivity AT skupina

Zdroj: Interní materiály

Projekt aktivity programu zacházení

Název aktivity: Motoristicky-sportovní klub

Vedoucí aktivity:

Cílová skupina:

Cíl: Seznámit odsouzené s novinkami motoristického průmyslu. Prohlubovat a upevňovat znalosti pravidel silničního provozu. Tím odsouzené nasměrovat k další možné alternativě vyplnění volného času po ukončení výkonu trestu.

Obsah: Práce s časopisem „Auto-Moto“ – na každé setkání bude mít i odsouzený připraven příspěvek týkající se článku či informace z časopisu, které ho zaujali.
Seznámení s pravidly silničního provozu a dalšími prováděcími vyhláškami.
Sledování televizních přenosů (přehrávání DVD).
Sledování pořadů určených motoristickým novinkám či výstavám automobilů, motocyklů.
Diskuse o novinkách na aktuální téma.

Metody: Slovní a názorové utváření vědomostí, jejich fixace.
Prověřování znalostí pomocí testů.
Práce s novinovým textem.
Diskuse. Přednáška.
Sledování televizních přenosů, pořadů.

Formy: Skupinová aktivita

Frekvence: 2x měsíčně

Délka konání : 45 minut

Místo konání : MULTI II.

Doba konání: Pondělí 18.30 – 19.15 hod.

Obrázek 2: Projekt aktivity Motoristicky-sportovní klub

Zdroj: Interní materiály

Projekt aktivity programu zacházení

Název aktivity: *Sociálně právní poradenství*

Vedoucí aktivity:

Cílová skupina: Nepracující odsouzení v typu věznice s ostrahou s trestem delším než 3 roky, kteří mají 3 – 6 měsíců před lhůtou k Pp nebo před koncem trestu. Kapacita 20 odsouzených.

Cíl: *Sociálně-právní poradenství je zaměřeno:*

1. na orientaci v systému sociálního zabezpečení, na získávání alespoň minimálních znalostí a dovedností při jednání na úřadech, kdy je třeba zajistit základní sociální potřeby v případě obtížné sociální situace po výkonu trestu odnětí svobody.
2. na seznámení se státními a nestátními organizacemi a institucemi, které poskytují sociální služby

Obsah

- Ústava, Listina základních práv a svobod
- státní a veřejná správa
- zákon o sociálním zabezpečení, včetně zákonů a norem s ním souvisejících
- sociální péče: státní sociální podpora, dávky soc. péče
- zákon o životním minimu a sociální potřebnosti
- zákon o zaměstnanosti
- zákon o rodině se zaměřením na vyživovací povinnost, sociální zabezpečení rodiny, pomoc a služby
- postup při vyřizování dokladů, vypisování tiskopisů, životopisy, žádosti apod

Metody:

- Přednášky a besedy (i s pozvanými zástupci např. PMS, sociálními kurátory)
- Skupinové a individuální sociálně právní poradenství
- U odsouzených, kteří jsou nepřizpůsobiví eventuálně symplexní, bude sociálně právní poradenství poskytnuto individuální formou
- případně následná pomoc při řešení konkrétních sociálních problémů

Formy: Speciálně výchovná aktivita řízená lektorem

Frekvence: 2x měsíčně

Délka konání: 45 minut

Místo konání: Multifunkční ateliér - 1.patro OVT

Doba konání: pondělí, 9:50 – 10:35 hod. –

Obrázek 3: Projekt aktivity Sociálně právní poradenství

Zdroj: Interní materiály

Projekt aktivity programu zacházení.

Název aktivity: Enviromentální výchova

Vedoucí aktivity:

Cílová skupina: odsouzení v typu věznice s ostrahou, umístění do oddělení s nízkým a středním stupněm zabezpečení, kteří splňují podmínky k opuštění vazební věznice (z důvodu možnosti účastnit se praktické části v celém jejím rozsahu).

Cíl: Cílem projektu uvedené aktivity je posílit enviromentální postoje a kritické myšlení odsouzených, zaměřit se na jejich vzdělávání a řešení problémů v enviromentální oblasti. Dalším cílem je poskytnout cílové skupině informace z dané problematiky z hlediska přírodovědného, sociologicko-politického a praktického. Odsouzení budou mít možnost získat a rozvíjet vědomosti z dané oblasti a následně je aplikovat v praxi.

Obsah: Teoretická část:

- Seznámení s platnou legislativou, zaměřenou na ochranu životního prostředí
- Úvod do problematiky odpadového hospodářství, výklad základních pojmů
- Povinnosti při nakládání s nebezpečnými odpady
- Třídění odpadů
- Význam udržování čistoty veřejného prostranství (v podmínkách areálu věznice a na území hl. m. Prahy).

Praktická část

- Aplikace poznatků z oblasti enviromentální výchovy v praktické rovině (péče o životní prostředí a údržba veřejného prostranství na území hl. m. Prahy a v areálu věznice). Praktická rovina bude zaměřena na faktický sběr odpadků, čištění chodníků, veřejných komunikací apod.

Metody:

- Přednáška na aktuální téma
- Skupinová práce, v rámci praktického plnění aktivity (realizované v areálu věznice a na veřejném prostranství hl. města Prahy)

Formy:

Řízená skupinová forma pod vedením zaměstnanců vězeňské služby (výše uvedených odborných zaměstnanců a vychovatelů úseku výkonu trestu). Individuální forma – při realizaci odborné přednášky individuální formou (u nově zařazených odsouzených).

Frekvence: Teoretická část – u prvotní skupiny odsouzených, kteří budou zařazeni do uvedené aktivity, bude realizována jednorázová přednáška z oblasti environmentální výchovy. Všichni zúčastnění potvrdí účast na přednášce svým podpisem. U každého nově příchozího odsouzeného bude odborná přednáška realizována individuální formou (odsouzený realizaci přednášky potvrdí svým podpisem).

Praktická část – 2x měsíčně (realizace aktivity v areálu věznice, nebo na veřejném prostranství hl. m. Prahy)

Délka konání: Teoretická část – 30 minut
Praktická část – 4 hodiny

Místo konání: multifunkční ateliér úseku výkonu trestu (teoretická část)
areál VV Praha-Pankrác a veřejné prostranství území hlavního města Prahy (praktická realizace aktivity)

Obrázek 4: Projekt aktivity Environmentální výchova

Zdroj: Interní materiály